

Příloha č. 1 Portfolio indikátorů

Obsah

1. Vzdělávání	6
1.1 Podíl dětí ve věku od 3 let do dosažení věku povinné školní docházky, které navštěvují předškolní vzdělávání.....	6
1.2 Podíl dětí ve věku od 3 let do dosažení věku povinné školní docházky, které navštěvují mateřskou školu, kde jsou „všichni nebo většina spolužáků Romové“	7
1.3 Podíl osob ve věku 15 až 18 let, které navštěvují vzdělávací program na vzdělávací úrovni ISCED3	7
1.4 Podíl osob ve věku 19 až 24 let, které navštěvují vzdělávací program na vzdělávací úrovni ISCED5 nebo vyšší	8
1.5 Podíl osob ve věku 16 až 24 let, které se účastní vzdělávání	9
1.6 Podíl osob ve věku 25 až 64 let, které se účastní vzdělávání	10
1.7 Podíl osob ve věku 20 až 24 let, které dosáhly alespoň vyššího sekundárního vzdělání... ..	10
1.8 Podíl osob ve věku 30 až 34 let, které dosáhly terciárního vzdělání	11
1.9 Podíl osob ve věku 20 až 64 let, které dosáhly nejvýše nižšího sekundárního vzdělání	12
1.10 Podíl osob ve věku nad 16 let, které ukončily vzdělávání před dovršením 16 let	12
1.11 Osoby předčasně opouštějící vzdělávací systém	13
1.12 Podíl dětí ve věku 6 až 15 let, které navštěvují školu, kde jsou „všichni nebo většina spolužáků Romové“	14
1.13 Podíl dětí, které pravidelně (alespoň 1 týdně) navštěvují organizované volnočasové aktivity.....	14
1.14 Podíl dětí, pro které si jejich rodiče přejí vyšší vzdělání, než mají sami	15
1.15 Podíl dětí, pro které si jejich rodiče přejí, aby dosáhly středoškolského vzdělání s maturitou nebo vyššího.....	16
1.16 Podíl osob, které dosáhly vyššího vzdělání než jejich rodiče.....	16
1.17 Podíl osob starších 16 let s nedokončeným základním vzděláním	17
1.18 Podíl osob starších 16 let, které navštěvovaly jinou než běžnou základní školu	17
1.19 Podíl dětí ve věku 6 až 15 let, které navštěvují jinou než běžnou základní školu	18
2. Trh práce	20
2.1 Míra placené práce	20
2.2 Podíl zaměstnaných osob ve věku 20 až 64 let, které pracují na plný úvazek	21
2.3 Podíl osob ve věku 20 až 64 let, které jsou zaměstnány na dobu určitou	22

2.4	Míra nezaměstnanosti osob ve věku 20 až 64 let.....	23
2.5	Registrovaná nezaměstnanost (podíl nezaměstnaných osob)	24
2.6	Zkušenost s nezaměstnaností v posledních 5 letech	25
2.7	Účast v programech aktivní politiky zaměstnanosti v posledních 5 letech.....	26
2.8	Podíl mladých lidí ve věku 16 až 29 let, jejichž hlavní aktivitou není zaměstnání, škola nebo odborná příprava	26
2.9	Discouraged workers: podíl osob, které mají zájem pracovat, ale zaměstnání aktivně nehledají, protože jsou přesvědčeny, že je nikdo nezaměstná	27
2.10	Podíl žen ve věku 20 až 64 let, které v současnosti nejsou ekonomicky aktivní, jež nehledají práci z důvodu péče o malé děti, seniory nebo nemocné příbuzné	28
2.11	Rozdíl v zaměstnanosti mužů a žen	29
3.	Zdraví a zdravotní péče	30
3.1	Podíl osob, které subjektivně hodnotí svůj zdravotní stav jako velmi dobrý nebo dobrý.....	30
3.2	Podíl osob, které trpí dlouhodobým zdravotním problémem nebo dlouhodobou nemocí.....	30
3.3	Podíl osob, které jsou ze zdravotních důvodů dlouhodobě omezeny v běžných činnostech.....	31
3.4	Duševní zdraví (WHO5-Well-being index)	31
3.5	Podíl osob, které jsou ohroženy depresí.....	33
3.6	Neuspokojení zdravotních potřeb – praktický lékař, specialista	33
3.7	Neuspokojení zdravotních potřeb – stomatologická péče.....	34
3.8	Neuspokojení zdravotních potřeb – lékařská pohotovost.....	34
3.9	Podíl osob, které v posledních 12 měsících navštívily praktického lékaře	35
3.10	Podíl osob, které v posledních 12 měsících navštívily zubaře.....	36
3.11	Podíl žen, které v posledních 12 měsících navštívily gynekologa	36
3.12	Podíl osob, které kouří.....	37
3.13	Podíl osob, které konzumují alkohol	37
3.14	Podíl osob, které nejsou registrovány u praktického lékaře	38
3.15	Podíl osob, které nejsou registrovány u zubaře	38
3.16	Podíl žen, které nejsou registrovány u gynekologa	39
3.17	Průměrný věk žen při narození prvního dítěte	39
3.18	Podíl osob, které si v posledních 12 měsících nemohly dovolit léky na svoji léčbu.....	40
3.19	Podíl osob, které vnímají gambling jako významný problém ve svém okolí	40
3.20	Podíl osob, které vnímají drogy jako významný problém ve svém okolí	41
3.21	Rozdíl v naději dožití při narození (střední délce života) mezi obecnou a romskou populací.....	41

4. Bydlení.....	43
4.1 Podíl osob žijících v domácnosti ve stavu bytové deprivace	43
4.2 Podíl osob žijících v domácnosti bez zavedené tekoucí (pitné) vody	44
4.3 Podíl osob žijících v domácnosti bez vlastní kuchyně nebo kuchyňského koutu	44
4.4 Podíl domácností, které byly v posledních 12 měsících odpojeny od přívodu elektrické energie	45
4.5 Podíl osob žijících v domácnosti bez zavedené elektřiny	45
4.6 Podíl osob žijících v domácnosti bez dostatečného vytápění	46
4.7 Podíl osob žijících v domácnosti bez připojení na kanalizaci či jímku	46
4.8 Přelidněné domácnosti	47
4.9 Průměrná plocha bytu (m ²) připadající na jednoho člena domácnosti	48
4.10 Podíl osob žijících ve vlastnickém bydlení	48
4.11 Podíl osob žijících v ubytovnách	49
4.12 Podíl osob v nájemním bydlení, které mají smlouvu na dobu neurčitou	49
4.13 Podíl osob, které se v posledních 12 měsících stěhovaly	50
4.14 Podíl domácností, které vydávají více než 40 % svého disponibilního příjmu na náklady spojené s bydlením	51
4.15 Nedoplatky na bydlení: podíl domácností, které měly v posledních 12 měsících nedoplatky na nájemném nebo na splátkách hypotéčního úvěru na bydlení	52
4.16 Nedoplatky na bydlení: podíl domácností, které měly v posledních 12 měsících nedoplatky na službách spojených s bydlením	53
4.17 Podíl domácností v nájemním bydlení, kteréžijí v obecních bytech	53
4.18 Podíl domácností, které pobírají dávky na bydlení	54
4.19 Podíl osob žijících v prostředí zatíženém problémy znečištění, špíny nebo jinými environmentálními problémy	54
4.20 Podíl osob žijících v prostředí zatíženém kriminalitou, násilím nebo vandalismem	55
4.21 Podíl osob žijících v prostředí, kde jsou na ulici odpadky nebo poničené prostředky veřejné vybavenosti	55
4.22 Podíl osob v domácnostech, které žijí v prostředí, kde jsou všichni nebo většina sousedů Romové	56
4.23 Podíl osob žijících v bytech nebo domech, které považujeme za nevhodné z důvodu extrémní segregace, špatného zabezpečení a špatného hygienického či stavebně-technického stavu	57
5. Chudoba.....	58
5.1 Míra ohrožení chudobou	58
5.2 Míra ohrožení chudobou osob mladších 18 let	59
5.3 Podíl osob žijících v domácnosti, kde je závažná materiální deprivace	60

5.4	Podíl osob mladších 18 let žijících v domácnosti, kde je závažná materiální deprivace	61
5.5	Podíl osob v sociální a materiální deprivaci	62
5.6	Podíl domácností, které si nemohou dovolit 3 jídla denně pro každého člena domácnosti	63
5.7	Podíl domácností, které si nemohou dovolit školní pomůcky pro každé dítě	63
5.8	Podíl domácností, které si nemohou dovolit postel pro každého člena domácnosti	64
5.9	Mediánový příjem domácnosti (na osobu)	64
5.10	Podíl osob, které jsou aktuálně v exekuci	65
5.11	Podíl zadlužených domácností	65
6.	Diskriminace	66
6.1	Podíl osob, které se v posledních 12 měsících cítily být diskriminovány kvůli svému romskému původu v kterékoliv z oblastí zjišťovaných průzkumem	66
6.2	Podíl osob, které se cítily být diskriminovány a nahlásily poslední incident diskriminace z důvodu svého romského původu	68
6.3	Podíl osob, které byly v posledních 12 měsících vystaveny fyzickému násilí z důvodu romského původu	68
6.4	Podíl osob, které byly v posledních 12 měsících vystaveny obtěžování z důvodu romského původu	69
6.5	Podíl osob, které v posledních 12 měsících ohlásily poslední případ fyzického násilí, na celkovém počtu osob, které byly vystaveny takovému jednání	70
6.6	Podíl osob, které v posledních 12 měsících ohlásily poslední případ obtěžování, na celkovém počtu osob, které byly vystaveny takovému jednání	70
7.	Další oblasti	71
7.1	Podíl osob, které se účastní voleb	71
7.2	Podíl osob, které se účastní parlamentních voleb	71
7.3	Podíl osob ve věku od 65 let (65+), které nepobírají starobní důchod	72
7.4	Podíl dětí respondentů, které žijí v náhradní rodinné nebo ústavní péči	72
7.5	Podíl osob bez vlastního bankovního účtu	73
7.6	Podíl domácností bez bankovního účtu	74
7.7	Podíl domácností, které nejsou vybaveny počítačem	74
7.8	Podíl dětí (do 15 let), které žijí v domácnostech nevybavených počítačem	75
7.9	Podíl domácností, které nemají internet	75
7.10	Podíl osob, které byly v posledních 12 měsících na internetu	76
7.11	Index sociálního vyloučení	76
7.12	Důvěra ve veřejné instituce	77

7.13 Podíl osob, které se v posledním sčítání lidu, domů a bytů přihlásily k romské národnosti.....	78
7.14 Znalost romštiny.....	78
7.15 Podíl rodičů, kteří v posledních 5 letech zažili asimilační nátlak ze strany školského systému	79

1. Vzdělávání

1.1 Podíl dětí ve věku od 3 let do dosažení věku povinné školní docházky, které navštěvují předškolní vzdělávání

HEADLINE

Definice

Děti ve věku 3 až 6 let, které navštěvují mateřskou školu (dále jen „MŠ“) nebo přípravnou třídu / děti ve věku 3 až 6 let. Jedná se o vlastní děti respondentů v uvedené věkové kategorii, které s nimi žijí ve společné domácnosti.

Poznámka

- Je vhodné vyhodnotit také věkovou kategorii, která nezahrnuje děti v povinném předškolním vzdělávání (tj. děti ve věku 3–5 let, případně samostatně děti 3leté, 4leté, 5leté).
- Nutno řídit se dosaženým věkem dle školního roku (takto jsou také statistiky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, dále jen „MŠMT ČR“).
- Je zájem sledovat také podíl dětí s odkladem, a to z informace o věku (dosáhly 6 let před počátkem daného školního roku) a informace o tom, že nenavštěvují základní školu.

Srovnatelnost

Statistická ročenka MŠMT ČR (viz <https://statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp>). Statistická ročenka školství – výkonové ukazatele školního roku (např. 2020/21), tab. B1.4.1. Věk dětí je zde posuzován k vždy k 1. září, tedy podle školního roku.

Děti celkem: Statistická ročenka České republiky (např. 2021), tab. 4.2 (není však uveden věk dětí k 1. 9., nejbližší je věk dětí k 1. 7.)

Eurostat (EDUC_UOE_ENRP07, toto je už v podílech na dané věkové kategorii, ale nikoliv souhrnně pro věk 3–6 let).

FRA

Otázky v dotazníku

- SC2, SC3 (věk dítěte dle školního roku)
- D5, D6 (navštěvuje zařízení + jaké)

1.2 Podíl dětí ve věku od 3 let do dosažení věku povinné školní docházky, které navštěvují mateřskou školu, kde jsou „všichni nebo většina spolužáků Romové“

Definice

Počet dětí respondentů ve věku 3 až 6 let, u kterých respondent uvedl, že chodí do MŠ, kde jsou všechny děti nebo většina dětí romských / celkový počet dětí respondentů v dané věkové kategorii, které navštěvují mateřskou školu. Jedná se o vlastní děti respondentů, které s nimi žijí ve společné domácnosti.

Poznámka

–

Srovnatelnost

Agentura Evropské unie pro lidská práva (dále jen „EU-FRA“)

Otázky v dotazníku

- D7 (kolik dalších romských dětí navštěvuje MŠ)
- D5, D6 (dítě chodí do MŠ)

1.3 Podíl osob ve věku 15 až 18 let, které navštěvují vzdělávací program na vzdělávací úrovni ISCED3 (vyšší sekundární vzdělávání)

Definice

Počet dětí respondentů ve věku 15 až 18 let, které navštěvují vzdělávací program na vzdělávací úrovni ISCED 3 (vyšší sekundární vzdělávání) / celkový počet dětí respondentů ve věku 15 až 18 let. Jedná se o vlastní děti respondentů, které s nimi žijí ve společné domácnosti.

Poznámka

- Indikátor vyjadřuje podíl osob ve věku odpovídajícímu určité úrovni vzdělávání, které navštěvují vzdělávací program na této vzdělávací úrovni. Jako podklad je využito schéma vzdělávací soustavy MŠMT ČR (viz <https://www.msmt.cz/file/54480/>).
- ISCED 3 zahrnuje střední vzdělávání s maturitní zkouškou, střední vzdělávání s výučním listem, střední vzdělávání bez maturity nebo výučního listu (ukončené závěrečnou zkouškou), včetně

odpovídajících ročníků konzervatoří a víceletých gymnázií. Je nutné věnovat pozornost oboru „Praktická škola“, která je určena žákům se středně těžkým až těžkým mentálním postižením, autismem či vícečetným postižením – absolventi dosahují úrovně ISCED 253 (nižší sekundární vzdělání).

- Sledovat, zda v rámci ISCED 3 navštěvují obor s maturitou, s vyučením, nebo bez maturity/ vyučení.
- Zjišťujeme jen u vlastních dětí respondenta, které s ním žijí ve společné domácnosti

Srovnatelnost

Statistická ročenka MŠMT ČR (viz <https://statis.msmt.cz/rocenka/rocenka.asp>). Studenti středních škol (dále jen „SŠ“) a na konzervatořích: Statistická ročenka školství – výkonové ukazatele, tab. D1.1.10.2 (studenti SŠ) a DK7.1 (studenti konzervatoří). Denní studium.

Děti celkem: Statistická ročenka ČR, tab. 4.2 (věk dětí k 1. 7.)

Lze také využít databáze Eurostat: Pupils and students enrolled by education level, sex and age (online data code: EDUC_UOE_ENRA02); nutno dopočítat podíly.

Otázky v dotazníku

- SC2, SC3 (věk dítěte dle školního roku)
- D1 (chodí do školy)
- D8 (jakou školu navštěvuje)
- D15, D16, D17 (u gymnázií a konzervatoří)

1.4 Podíl osob ve věku 19 až 24 let, které navštěvují vzdělávací program na vzdělávací úrovni ISCED5 nebo vyšší (terciární vzdělávání)

Definice

Počet osob (respondentů) ve věku 19 až 24 let, které navštěvují vzdělávací program na vzdělávací úrovni ISCED 5 nebo vyšší, tj. na vyšší odborné škole (dále jen „VOŠ“), poslední dva ročníky konzervatoří nebo vysokoškolské studium / celkový počet osob (respondentů) ve věku 19 až 24 let.

Srovnatelnost

Databáze Eurostat: Students enrolled in tertiary education by education level, programme orientation, sex and age (online data code: EDUC_UOE_ENRT02); nutno dopočítat podíly.

Osoby 19 až 24leté celkem v populaci: Statistická ročenka České republiky 2021, tab. 4.2.

Poznámka

–

Otázky v dotazníku

- SC2, R7 (žák, student, učeň)
- R9 (jakou školu navštěvuje)
- R14, R15 (poslední dva ročníky konzervatoří)

1.5 Podíl osob ve věku 16 až 24 let, které se účastní vzdělávání

Definice

Počet osob (respondentů) ve věku 16 až 24 let, které se v posledních 4 týdnech před dotazováním účastnily formálního nebo neformálního vzdělávání či výcviku / celkový počet osob (respondentů) ve věku 16 až 24 let.

Poznámka

–

Srovnatelnost

Databáze Eurostat: Participation rate in education and training (last 4 weeks) by type, sex and age (online data code: TRNG_LFS_09) – osoby ve věku 15 až 24 let.

Otázky v dotazníku

- SC2 (věk resp.)
- R7 (žák, učeň, student)
- R20, R21 (účast na vzdělávání a výcviku)

1.6 Podíl osob ve věku 25 až 64 let, které se účastní vzdělávání

Definice

Počet osob (respondentů) ve věku 25 až 64 let, které se v posledních 4 týdnech před dotazováním účastnily formálního nebo neformálního vzdělávání či výcviku / celkový počet osob (respondentů) v dané věkové kategorii.

Poznámka

- Jde o indikátor sledující účast na celoživotním vzdělávání a vzdělávání dospělých.

Srovnatelnost

Databáze Eurostat: Participation rate in education and training (last 4 weeks) by type, sex and age (online data code: TRNG_LFS_01).

Otázky v dotazníku

- SC2 (věk resp.)
- R7 (žák, učeň, student)
- R20, R21 (účasť na vzdělávání a výcviku)

1.7 Podíl osob ve věku 20 až 24 let, které dosáhly alespoň vyššího sekundárního vzdělání (ISCED 3+)

HEADLINE

Definice

Počet osob (respondentů) ve věku 20 až 24 let, které dosáhly alespoň vyššího sekundárního vzdělání (ISCED 3+) / počet osob (respondentů) ve věku 20 až 24 let.

Poznámka

- Jedná se o podíl osob, které ukončily středoškolské vzdělávání jakéhokoliv typu (s maturitou, s výučním listem nebo bez maturity/vyučení). Pro podrobnější analýzu je vhodné dále členit.

Srovnatelnost

Population by educational attainment level, sex and age (%) – main indicators. Online data code: EDAT_LFSE_03.

Data o vzdělání také ze SLDB.

EU-FRA

Otázky v dotazníku

- R18 (vzdělání resp.)
- SC2 (věk resp.)

1.8 Podíl osob ve věku 30 až 34 let, které dosáhly terciárního vzdělání (ISCED 5+)

Definice

Počet osob (respondentů) ve věku 30 až 34 let, které dosáhly terciárního vzdělání (ISCED 5+) / počet osob (respondentů) ve věku 30 až 34 let.

Poznámka

Terciární vzdělání zahrnuje vyšší odborné vzdělání dosažené na konzervatořích, pokud bylo ukončeno absolutoriem (ISCED 5), vyšší odborné vzdělání dosažené na VOŠ (ISCED 6) a vysokoškolské vzdělání (ISCED 6 – bakalářské, ISCED 7 – magisterské a ISCED 8 – doktorské). ISCED 6 tedy zahrnuje jak DiS. (mimo konzervatoři), tak Bc., viz klasifikace CZ-ISCED 2011 (např. viz <https://archiv-nuv.npi.cz/isced.html>, podrobněji viz https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011).

- Je také vhodné samostatně sledovat vysokoškolské vzdělání s ohledem provázanosti na strategické a koncepční vládní dokumenty.

Srovnatelnost

Population by educational attainment level, sex and age (%) – main indicators. Online data code: EDAT_LFSE_03.

Data o vzdělání také ze SLDB.

EU-FRA

Otázky v dotazníku

- R18 (vzdělání resp.)
- SC2 (věk resp.)

1.9 Podíl osob ve věku 20 až 64 let, které dosáhly nejvýše nižšího sekundárního vzdělání (ISCED 0–2)

Definice

Počet osob (respondentů) ve věku 20 až 64 let, které dosáhly nejvýše nižšího středního vzdělání, tj. ISCED 0–2 / počet osob (respondentů) ve věku 20 až 64 let.

Poznámka

- Jedná se o osoby, které dosáhly nejvýše základního vzdělání

Srovnatelnost

Pro tuto věkovou kategorii nutno dopočítat podíl z absolutních hodnot (Population by sex, age and educational attainment level (1 000); online data code: LFSA_PGAED).

Data o vzdělání také ze Sčítání lidu, domů a bytů (dále jen „SLDB“).

EU-FRA

Otázky v dotazníku

- R18 (vzdělání resp.)
- SC2 (věk resp.)

1.10 Podíl osob ve věku nad 16 let, které ukončily vzdělávání před dovršením 16 let

Definice

Počet osob (respondentů) ve věku nad 16 let, které ukončily vzdělávání před dovršením 16 let / počet osob (respondentů) ve věku nad 16 let.

Poznámka

–

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- SC2 (věk resp.)
- R22 (v kolika letech dokončil/a vzdělání)

1.11 Osoby předčasně opouštějící vzdělávací systém

Definice

Počet osob (respondentů) ve věku 18 až 24 let, které dosáhly nejvýše nižšího sekundárního vzdělání (ISCED 0–2) a neúčastní se vzdělávání ani výcviku / počet osob (respondentů) ve věku 18 až 24 let.

Poznámka

- Jedná se o osoby, které dosáhly nejvýše základního vzdělání a neúčastnily se v posledních 4 týdnech vzdělávání ani výcviku (formálního, neformálního). U osob, které předčasně opouštějí vzdělávací systém, lze očekávat problémy se začleněním na trh práce a další související negativní dopady jak na úrovni jednotlivců (riziko marginalizace, chudoby, sociálního vyloučení ad.), tak na úrovni společenské.
- Viz také https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Early_leaver_from_education_and_training

Srovnatelnost

Databáze Eurostat: Early leavers from education and training, age group 18–24, % (online data code: TESEM020).

Otázky v dotazníku

- R18 (vzdělání resp.)
- R20, R21 (účast na vzdělávání, výcviku)
- SC2 (věk)
- (R7 – žák, učeň, student)

1.12 Podíl dětí ve věku 6 až 15 let, které navštěvují školu, kde jsou „všichni nebo většina spolužáků Romové“

HEADLINE

Definice

Počet dětí ve věku 6 až 15 let, u kterých respondent uvedl, že chodí do školy, kde jsou všechny děti nebo většina dětí romských / celkový počet dětí ve věku 6 až 15 let navštěvujících základní školu. Jedná se o vlastní děti respondentů, které s nimi žijí ve společné domácnosti.

Poznámka

- Headline indikátor je nastavený věkem dítěte (6–15 let), v podmínkách České republiky (dále jen „ČR“) však doporučujeme nezahrnovat žáky, kteří již zahájili vyšší sekundární vzdělání (úroveň ISCED 3).

Srovnatelnost

EU-FRA

Otázky v dotazníku

- D10 (kolik dalších romských dětí na škole?)
- SC2 (věk vlastních dětí)
- (D8 – chodí na ZŠ)

1.13 Podíl dětí, které pravidelně (alespoň 1 týdně) navštěvují organizované volnočasové aktivity

Definice

Počet dětí navštěvujících základní školu, u kterých respondent uvedl, že navštěvují organizované volnočasové aktivity, včetně vzdělávacích / počet dětí navštěvujících základní školu. Jedná se o vlastní děti respondentů, které s nimi žijí ve společné domácnosti.

Poznámka

- Indikátor se zaměřuje na rozvoj kulturního kapitálu dětí formou organizovaných aktivit, zejména pak těch rozvíjejících jejich talent a dovednost (dotazování umožňuje identifikovat charakter organizovaných volnočasových aktivit).

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- D14 (jak tráví dítě navštěvující ZŠ volný čas)
- (D8 – chodí na ZŠ)

1.14 Podíl dětí, pro které si jejich rodiče přejí vyšší vzdělání, než mají sami

Definice

Počet dětí, pro které si respondenti přejí vyšší vzdělání, než jakého dosáhli sami / počet dětí navštěvujících základní školu.

Poznámka

- Zjišťujeme jen ve vztahu k těm vlastním dětem, které s respondenty žijí ve společné domácnosti (nejedná se tedy o všechny vlastní děti respondentů).
- Indikátor sleduje hodnotu vzdělání v populaci.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- R18 (vzdělání resp.)
- D13 (jaké vzdělání si přeje pro své dítě, které je na ZŠ)
- (D8 – dítě chodí na ZŠ)

1.15 Podíl dětí, pro které si jejich rodiče přejí, aby dosáhly středoškolského vzdělání s maturitou nebo vyššího

Definice

Počet dětí, pro které si respondenti přejí, aby dosáhly středoškolského vzdělání s maturitou nebo vyššího / počet dětínavštěvujících základní školu.

Poznámka

- Zjišťujeme jen ve vztahu k těm vlastním dětem, které s respondenty žijí ve společné domácnosti (nejedná se tedy o všechny vlastní děti respondentů).
- Indikátor sleduje hodnotu středoškolského a vyššího vzdělání v populaci.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- D13 (jaké vzdělání si přeje pro své dítě, které je na ZŠ)
- (D8 – dítě chodí na ZŠ)

1.16 Podíl osob, které dosáhly vyššího vzdělání než jejich rodiče

Definice

Počet osob (respondentů), které dosáhly vyššího vzdělání, než jaké mají nebo měli jejich rodiče, resp. vzdělanější z obou rodičů / počet osob (respondentů).

Poznámka

- Indikuje vývoj mezigenerační vzdělanostní mobility.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- R18 (vzdělání resp.)
- O3 (vzdělání otce)
- M3 (vzdělání matky)

1.17 Podíl osob starších 16 let s nedokončeným základním vzděláním

Definice

Počet osob (respondentů) ve věku 16+, které jako své nejvyšší dokončené vzdělání uvedly „nedokončená základní škola“ / celkový počet osob (respondentů).

Poznámka

- Stupeň základního vzdělání získá žák úspěšným ukončením vzdělávacího programu základního vzdělávání v základní škole (dokládá se vysvědčením z 9., případně 10. ročníku základního vzdělávání), na nižším stupni šestiletého nebo osmiletého gymnázia (ve 2., resp. 4. ročníku) nebo v odpovídající části osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře (ve 4. ročníku). Stupeň základního vzdělání se získá po splnění povinné školní docházky rovněž úspěšným ukončením kurzu pro získání základního vzdělání (blíže viz školský zákon). V minulosti mohl být počet let odlišný (8 let).
- Nedokončené základní vzdělání je spojeno s výrazným znevýhodněním na trhu práce i v dalších oblastech.

Srovnatelnost

SLDB 2021

Otázky v dotazníku

- R18

1.18 Podíl osob starších 16 let, které navštěvovaly jinou než běžnou základní školu

Definice

Počet osob (respondentů) ve věku 16+, které navštěvovaly jinou než běžnou základní školu / celkový počet osob (respondentů).

Poznámka

- Indikátor sleduje podíl osob, které se vzdělávaly mimo hlavní vzdělávací proud, a to:
 - ve školách, které měly snížené výstupy ze vzdělávání. Jedná se o dřívější zvláštní školu, později nahrazenou základní školou praktickou, která byla primárně určena pro žáky s lehkým mentálním postižením a měla snížené výstupy ze vzdělávání. Také existovala pomocná škola

(nyní ji nahradil vzdělávací program Základní školy speciální) určená pro žáky s těžkým mentálním postižením nebo pro žáky s kombinací postižení a autismem, která měla (a má i nyní) výrazně snížené výstupy ze vzdělávání;

- ve speciálních základních školách, které jsou způsobem výuky uzpůsobeny žákům s různými speciálními vzdělávacími potřebami (z důvodů tělesného nebo smyslového postižení) s plnohodnotným obsahem a výstupy ze vzdělávání.
- Je vhodné sledovat také zvlášť obě skupiny. Vzdělání dosažené ve školách se sníženými výstupy ve vzdělávání je spojeno se znevýhodněním na trhu práce a v dalších oblastech.
- Do výpočtu jsme nezahrnuli respondenty, kteří v době dotazování navštěvují ZŠ, ale zejména v případě velkého vzorku je možné zahrnout i je.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- R10 (u respondentů, kteří ještě navštěvují ZŠ)
- R16 (u těch, kteří studují)
- R19 (u těch, kteří už ukončili vzdělávání)

1.19 Podíl dětí ve věku 6 až 15 let, které navštěvují jinou než běžnou základní školu

Definice

Počet dětí respondentů ve věku 6 až 15 let, které se účastní základního vzdělávání a zároveň navštěvují jinou než běžnou základní školu / celkový počet těchto dětí ve věku 6 až 15 let. Zjišťujeme u vlastních dětí respondenta, které s ním žijí ve společné domácnosti.

Poznámka

Jedná se o žáky, kteří jsou vzděláváni:

- v ZŠ pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, která byla dříve označovaná jako zvláštní nebo praktická škola;
- v ZŠ speciální pro žáky se středním a těžkým mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami a autismem;

- v ZŠ pro žáky s tělesným nebo smyslovým postižením.

Je vhodné indikátor dále třídit.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- SC2 (věk dětí)
- D9 (o jakou ZŠ se jedná)

2. Trh práce

2.1 Míra placené práce

HEADLINE

Definice

Počet osob (respondentů) ve věku 20 až 64 let, které uvedly, že mají placenou práci nebo že podnikají, a těch, které uvedly, že v posledních 4 týdnech pracovaly za finanční odměnu / počet osob (respondentů) ve věku 20 až 64 let.

Poznámka

- Indikátor vyjadřuje začlenění na trh práce u osob ve věkové kategorii, u níž se participace na trhu práce považuje za klíčovou dimenzi sociálního začlenění. U mladých lidí je klíčovým mechanismem účast ve vzdělávání a životní tranzice spočívající v ukončení studia a vstupu na trh práce (viz zejména indikátor 2.6 zaměřený na osoby ve věku 16–29 let).
- Je možné věnovat pozornost práci na černo (bez pracovní smlouvy).
- Pro hlubší porozumění postavení Romů na trhu práce lze indikátor doplnit o třídění pracovních pozic, jež zastávají, dle Evropské socioekonomické klasifikace (ESeC) a/nebo o hodnotu Indexu socioekonomického statusu (ISEI). ESeC je syntetická kategorizovaná proměnná zkonstruovaná na základě (1) ISCO kódu, (2) postavení na trhu práce (zaměstnavatel, zaměstnanec nebo OSVČ) a (3) dle míry rozhodovacích pravomocí u zaměstnavatelů a míry pracovní autonomie u zaměstnanců, včetně velikosti jejich vzdělání. ISEI je stejně jako ESeC syntetická proměnná, která indikuje nerovnosti na trhu práce. Od ESeCu se liší ve dvou ohledech: za prvé se jedná o spojitou proměnnou (ESeC je kategorizovaná proměnná), za druhé je ISEI zkonstruován pouze na základě odpovědi respondentů na otázku po povaze jejich placené práce (ISCO kódu). ESeC a ISEI se netýkají lidí, kteří nemají placenou práci – jsou tedy mimo trh práce (studující, rodičovská dovolená, důchodci, nezaměstnaní).

Srovnatelnost

(Omezená) srovnatelnost s mírou zaměstnanosti osob ve věku 20 až 64 let. Eurostat mezi zaměstnané počítá osoby, které uvedly, že v referenčním týdnu pracovaly za odměnu nebo pro zisk nebo dočasně v takové práci absentovaly. Podrobněji k tomu, kdo je ve Výběrovém šetření pracovních sil (LFS; dále jen „VŠPS“) považován za zaměstnaného, viz také metodika VŠPS (https://www.czso.cz/csu/czso/zam_vsps).

Pro účely srovnání je míra zaměstnanosti dle VŠPS vhodným indikátorem; rozdíly v metodice nejsou takové povahy, aby výrazným způsobem ovlivnily výsledný rozdíl mezi romskou a obecnou populací.

Databáze Eurostat: Employment and activity by sex and age – annual data; online data code: LFSI_EMP_A.

EU-FRA

Srovnání hodnot ESeC a ISEI: lze dopočítat z dat VŠPS; hotové ESeC a ISEI jsou pak přítomny ve většině dostupných výběrových šetření (ESS, EVS, ISSP, GGS), ať už v ČR, nebo zahraničí.

Otázky v dotazníku

- SC2 (věk)
- R2, R28 (práce v posledních 4 týdnech)
- Práce na černo: R2, R25 (smlouva)
- ISEI: R23 (popis aktuální pracovní činnosti, rekóduje se na aktuální ISCO kód)
- ESeC: R2, R3, R4, R5 a R6 (placená práce, postavení na trhu práce, pravomoc zaměstnavatelů indikovaná počtem jejich zaměstnanců, autonomie zaměstnanců indikovaná počtem jejich podřízených)
- R23 (rekóduje se na aktuální ISCO kód)

2.2 Podíl zaměstnaných osob ve věku 20 až 64 let, které pracují na plný úvazek

Definice

2 možnosti:

- Počet osob (respondentů) ve věku 20 až 64 let, které uvedly, že pracují na plný úvazek / počet osob (respondentů) ve věku 20 až 64 let, které uvedly, že mají placenou práci nebo podnikají (= podíl na celkové zaměstnanosti).
- Počet osob (respondentů) ve věku 20 až 64 let, které uvedly, že pracují na plný úvazek / počet osob (respondentů) ve věku 20 až 64 let, které uvedly, že mají placenou práci a jsou v postavení zaměstnanců (= podíl na počtu zaměstnanců).

Poznámka

- Indikátor vyjadřuje míru začlenění na trhu práce. Při zohlednění dalších proměnných, resp. širšího kontextu, lze indikátoru využít také při vyhodnocování harmonizace soukromého (příp. rodinného) a pracovního života.

Srovnatelnost

Eurostat uvádí podíl částečných úvazků na celkové zaměstnanosti, lze tedy dopočítat podíl plných úvazků. Databáze Eurostat: Part-time employment and temporary contracts – annual data; online data code: LFSI_PT_A. Srovnatelnost je ale omezená s ohledem na odlišné zjišťování zaměstnanosti (viz pozn. k indikátoru 2.1).

Otázky v dotazníku

- R2 (má práci)
- R28 (práce v posledních 4 týdnech)
- R24 (úvazek)
- R24, R2, R3
- SC2 (věk)

2.3 Podíl osob ve věku 20 až 64 let, které jsou zaměstnány na dobu určitou

Definice

Počet osob (respondentů) ve věku 20 až 64 let, které uvedly, že mají placenou práci se smlouvou na dobu určitou / počet osob (respondentů) ve věku 20 až 64 let, které uvedly, že mají placenou práci a jsou v postavení zaměstnanců.

Poznámka

- Jedná se o indikátor zaměřený na kvalitativní aspekty zaměstnání. Zaměstnání na dobu určitou je spojeno s vyšší mírou nejistoty zaměstnání, vyšším rizikem marginalizace na trhu práce a nezaměstnanosti do budoucna. To platí zejména pro osoby, u kterých je začlenění na trh práce klíčovým mechanismem sociálního začlenění, nikoliv například pro osoby pracující při studiu.
- Informaci lze prohloubit o typ smlouvy na dobu určitou (zda se jedná o pracovní smlouvu nebo jiný typ smlouvy).

Srovnatelnost

Eurostat sleduje jak podíl na celkové zaměstnanosti, tak na počtu zaměstnaných: Part-time employment and temporary contracts – annual data; online data code: LFSI_PT_A); podíl na zaměstnancích je v databázi Eurostatu aktuálně nedostupný.

Otázky v dotazníku

- R26 (smlouva na dobu určitou)
- R2 (placená práce)
- R3 (zaměstnanec)
- R28 (práce v posledních 4 týdnech)
- (R25 – zda má uzavřenou smlouvu)
- SC2 (věk)
- R27 (typ smlouvy na dobu určitou)

2.4 Míra nezaměstnanosti osob ve věku 20 až 64 let

Definice

Podíl nezaměstnaných na pracovní síle ve zvolené věkové kategorii, tj. počet nezaměstnaných dle definice ILO / pracovní síla (tj. počet nezaměstnaných + počet zaměstnaných ve věku 20–64 let).

Sledujeme u respondentů ve věku 20 až 64 let.

Poznámka

- Jedná se o specifickou míru nezaměstnanosti (pro danou věkovou kategorii); data umožňují sledovat i jiné věkové kategorie, např. 16 až 64 let.
- Nezaměstnanost dle definice Mezinárodní organizace práce (ILO). Za nezaměstnané jsou považovány ty osoby, které současně (a) neměly žádné zaměstnání, (b) aktivně hledaly práci a (c) byly schopny do zaměstnání nastoupit během 2 týdnů.
- Pro účely konstrukce indikátoru považujeme za
 - nezaměstnané ty osoby, které splňují výše uvedenou definici ILO a
 - zaměstnané ty osoby, které uvedly, že mají placenou práci.

Srovnatelnost

VŠPS

Databáze Eurostat: Unemployment by sex and age – annual data; online data code: UNE_RT_A. Omezená srovnatelnost s ohledem na výpočet (zejména pokud jde o počet zaměstnaných; blíže viz Metodické vysvětlivky VŠPS, např. <https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost-a-nezamestnanost-podle-vysledku-vsps-ctvrtletni-udaje-1-ctvrtleti-2021>).

Pro účely srovnání je míra nezaměstnanosti dle VŠPS vhodným indikátorem; rozdíly v metodice nejsou takové povahy, aby podstatným způsobem ovlivnily výsledný rozdíl mezi romskou a obecnou populací.

Otázky v dotazníku

- R2 (má/nemá práci)
- R29 (hledá)
- R30 (je schopen nastoupit)
- SC2 (věk)

2.5 Registrovaná nezaměstnanost (podíl nezaměstnaných osob)

Definice

Počet osob (respondentů) evidovaných na Úřadu práce České Republiky (dále jen „ÚP ČR“) jako uchazeči o zaměstnání / počet osob (respondentů) celkem. Sledujeme u respondentů ve věku 20 až 64 let.

Poznámka

- Jedná se o tzv. podíl nezaměstnaných pro zvolenou věkovou kategorii. Nezaměstnanost v tomto případě neposuzujeme na základě definice ILO (viz indikátor 2.4); indikátor je konstruován na základě odpovědi na otázku, zda je respondent evidovaný na ÚP ČR.
- Podíl nezaměstnaných je indikátorem rozsahu nezaměstnanosti v populaci, přičemž evidence na ÚP ČR je v tomto pojetí spojena spíše s formálním statusem nezaměstnaného a příslušností k cílové skupině politiky zaměstnanosti (aktivní i pasivní). Na ÚP ČR mohou být reálně evidovány i osoby, které nesplňují definici nezaměstnanosti dle ILO, např. osoby nehledající si aktivně práci, neschopné do práce nastoupit během 14 dní nebo osoby vykonávající nelegální práci (tzv. nepravá nezaměstnanost). Na druhou stranu nemusí být evidováni všichni, kteří se jako nezaměstnaní skutečně cítí a/nebo které bychom za nezaměstnané označili na základě definice nezaměstnanosti ILO (tzv. skrytá nezaměstnanost).

Srovnatelnost

Indikátor lze dopočítat z následujících zdrojů:

ÚP ČR – uvádí věkovou strukturu uchazečů o zaměstnání (Struktura uchazečů a volných pracovních míst viz <https://data.mpsv.cz/web/data/vizualizace10>), ze které lze spočítat počet uchazečů o zaměstnání ve věku 20 až 64 let.

ČSÚ – počet osob ve věku 20 až 64 let (Obyvatelstvo – roční časové řady, tab. 5 Věková struktura obyvatel ČR v letech 1947–2022 [k 31. 12.]).

Otázky v dotazníku

- R8 (evidence na ÚP ČR)
- SC2 (věk)

2.6 Zkušenost s nezaměstnaností v posledních 5 letech

Definice

Počet osob (respondentů), které byly v posledních 5 letech evidovány na Úřadu práce ČR jako uchazeči o zaměstnání / celkový počet osob (respondentů) ve věku 20 až 64 let.

Poznámka

Sledujeme také zkušenost s dlouhodobou nezaměstnaností (alespoň jedna evidence delší než 1 rok) a s opakovanou nezaměstnaností v posledních 5 letech. Indikátor se vztahuje k marginalizaci na trhu práce, resp. k nejistotě zaměstnání v delším časovém období.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- R8, R35 (evidence na ÚP ČR)
- R36, R37 (opakovaná, dlouhodobá nezaměstnanost)

2.7 Účast v programech aktivní politiky zaměstnanosti v posledních 5 letech

Definice

Počet osob (respondentů), které se v posledních 5 letech zúčastnily alespoň jednoho programu aktivní politiky zaměstnanosti / počet osob (respondentů), které byly v posledních 5 letech evidované na ÚP ČR.

Poznámka

Sledujeme také podle jednotlivých (nejvýznamnějších) nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti (rekvalifikace, veřejně prospěšné práce, společensky účelná pracovní místa, poradenské programy).

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- R38
- (R8, R35)

2.8 Podíl mladých lidí ve věku 16 až 29 let, jejichž hlavní aktivitou není zaměstnání (práce), škola nebo odborná příprava (NEET)

HEADLINE

Definice

Počet osob v dané věkové kategorii, které nejsou zaměstnané a ani se neúčastní dalšího (formálního nebo neformálního) vzdělání nebo odborné přípravy / počet osob v dané věkové kategorii. Sledujeme u respondentů ve věku 16 až 29 let.

Poznámka

- Eurostat upřesňuje, že se „jedná o osoby, které splňují následující dvě podmínky: (a) nejsou zaměstnané (tj. jsou nezaměstnané nebo neaktivní dle definice ILO) a (b) nezúčastnily se žádného vzdělávání nebo výcviku v posledních 4 týdnech před dotazováním (Definice Eurostatu viz https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/lfsi_esms.htm).

- Jedná se o headlinový indikátor s upravenou věkovou kategorií (headlinový indikátor je formulován pro věkovou kategorii 15 až 29 let; v našem portfoliu je upraveno na 16 až 29 let z důvodu konstrukce vzorku na populaci 16+).
- EU-FRA počítá pro všechny členy domácnosti ve věku 16 let a více.

Srovnatelnost

Eurostat sleduje data za věkovou kategorii 15 až 29 let: Young people neither in employment nor in education and training (NEET), by sex and age – annual data; online data code: LFSI_NEET_A.

Bylo by možné dopočítat z dat EU-SILC pro věkovou kategorii 16 až 29 let.

EU-FRA

Otázky v dotazníku

- R2, R7 (student, učeň)
- R28 (práce v posledních 4 týdnech)
- R20, R21 (studium v posledních 4 týdnech)
- SC2 (věk)

2.9 Discouraged workers: podíl osob, které mají zájem pracovat, ale zaměstnání aktivně nehledají, protože jsou přesvědčeny, že je nikdo nezaměstná

Definice

Počet osob ve zvolené věkové kategorii, které současně (a) nemají placenou práci, (b) mají zájem pracovat, (c) práci nehledají, protože jsou přesvědčeny o tom, že je nikdo nezaměstná / počet osob ve zvolené věkové kategorii. Sledujeme u respondentů ve věku 20 až 64 let.

Poznámka

- Indikátory tohoto typu se často vztahují k populaci 15 až 64 let; z důvodu sjednocení s dalšími indikátory v oblasti trhu práce sledujeme pro osoby ve věku 20 až 64 let. Data však umožňují také vyhodnocení pro jinak stanovené věkové kategorie, např. 16 až 64 let.

Srovnatelnost

Omezená – VŠPS. V rámci VŠPS mohou respondenti uvést pouze jeden, hlavní, důvod, proč nehledají zaměstnání.

Eurostat: Inactive population not seeking employment by sex, age and main reason; online data code: LFSA_IGAR, a to i pro věkovou kategorii 20 až 64 let.

Otázky v dotazníku

- R2, R29 (zda hledal práci)
- R31 (proč nehledal?)
- R32 (chce práci?)
- SC2 (věk)

2.10 Podíl žen ve věku 20 až 64 let, které v současnosti nejsou ekonomicky aktivní, jež nehledají práci z důvodu péče o malé děti, seniory nebo nemocné příbuzné

Definice

Počet žen ve zvolené věkové kategorii, které jsou ekonomicky neaktivní a nehledají práci z důvodu péče o malé děti, seniory nebo nemocné příbuzné / počet žen ve zvolené věkové kategorii. Sledujeme pro respondentky ve věku 20 až 64 let.

Za ekonomicky aktivní jsou považováni lidé, kteří jsou zaměstnaní nebo nezaměstnaní (ostatní jsou ekonomicky neaktivní). Při konstrukci indikátoru považujeme za osoby, které nejsou ekonomicky aktivní, ty respondentky, které uvedly, že nemají placenou práci a práci si nehledají.

Poznámka

- Lze také sledovat jako podíl na počtu ekonomicky neaktivních žen v dané věkové kategorii; rovněž je možné vztáhnout k odlišné věkové kategorii (např. 16–64 let).
- Indikátor se zaměřuje na oblast harmonizace soukromého (resp. rodinného) a pracovního života.

Srovnatelnost

Eurostat: Inactive population not seeking employment by sex, age and main reason [lfsa_igar], důvod „Care of adults with disabilities or children“ (český dotazník VŠPS má variantu „Z důvodu péče o dítě nebo dospělou osobu vyžadující péči“).

V databázi Eurostatu lze dohledat kategorii 20 až 64 let i jiné věkové kategorie (ne však 16–64 let).

Otázky v dotazníku

- R2, R7 (ek. neaktivní)
- R29 (zda hledala práci)
- R31 (proč nehledala?)
- SC2 a2a (věk a pohlaví)

2.11 Rozdíl v zaměstnanosti mužů a žen

HEADLINE

Definice

Míra placené práce mužů minus míra placené práce žen. Sledujeme pro respondenty a respondentky ve věku 20 až 64 let.

Poznámka

- Míru placené práce počítáme v souladu s indikátorem 2.1 jako počet osob (respondentů) ve věku 20 až 64 let, které uvedly, že mají placenou práci nebo že podnikají, a těch, které uvedly, že v posledních 4 týdnech pracovaly za finanční odměnu / počet osob (respondentů) ve věku 20 až 64 let.

Srovnatelnost

Databáze Eurostat: Employment and activity by sex and age – annual data; online data code: LFSI_EMP_A (nutno dopočítat rozdíl). Rozdíl v metodice zjišťování zaměstnanosti (viz 2.1), který však nepovažujeme z hlediska srovnání za zásadní.

EU-FRA

Otázky v dotazníku

- R2, R28 (práce v posledních 4 týdnech)
- SC2 a 2a (věk a pohlaví)

3. Zdraví a zdravotní péče

3.1 Podíl osob, které subjektivně hodnotí svůj zdravotní stav jako velmi dobrý nebo dobrý

Definice

Počet osob (respondentů), které subjektivně hodnotí svůj zdravotní stav jako velmi dobrý nebo dobrý / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

- Společně s indikátory 3.2 a 3.3 tvoří tzv. Minimální evropský modul o zdraví. Subjektivní hodnocení zdravotního stavu zahrnuje různé dimenze zdraví (fyzické, sociální, emocionální, biomedicínské symptomy ad.) a vypovídá o zdravotním stavu v souhrnné podobě. Jedná se o hodnocení vlastního zdraví obecně, nikoliv v okamžiku dotazování (nesleduje např. krátkodobou nemoc respondenta). Bývá používáno pro srovnání různých populací (více viz např. COX, Bianca et al., 2009. The reliability of the Minimum European Health Module. *International Journal of Public Health*, 54(2), 55–60. DOI: <https://doi.org/10.1007/s00038-009-7104-y>. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/23965606_The_reliability_of_the_Minimum_European_Health_Module).

Srovnatelnost

Minimální evropský modul o zdraví je zahrnut do každoročních šetření životních podmínek SILC a také do evropského dotazníkového šetření o zdraví (EHIS), které je však realizováno s delší periodicitou.

Databáze Eurostat: Self-perceived health by sex, age and labour status; online data code: HLTH_SILC_01.

Otázky v dotazníku

- Z6

3.2 Podíl osob, které trpí dlouhodobým zdravotním problémem nebo dlouhodobou nemocí

Definice

Počet osob (respondentů), které uvádějí, že mají nějakou dlouhodobou nemoc nebo zdravotní problém / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

- Jedná se o subjektivní hodnocení dlouhodobých zdravotních problémů; není podmíněno lékařskou diagnózou ani například jejich závažností.

Srovnatelnost

Databáze Eurostat: People having a long-standing illness or health problem, by sex, age and labour status; online data code: HLTH_SILC_04.

Otázky v dotazníku

- Z7

3.3 Podíl osob, které jsou ze zdravotních důvodů dlouhodobě omezeny v běžných činnostech

Definice

Počet osob, které uvedly, že jsou ze zdravotních důvodů omezeny v činnostech, které lidé obvykle dělají, a toto omezení trvá již déle než 6 měsíců / počet osob celkem.

Poznámka

- Indikátor je zaměřen na zhoršenou kvalitu života ze zdravotních důvodů.

Srovnatelnost

Databáze Eurostat: Self-perceived long-standing limitations in usual activities due to health problem by sex, age and labour status; online data code: HLTH_SILC_06 (otázka je součástí tzv. Minimálního evropského modulu o zdraví a je součástí dotazování SILC).

Otázky v dotazníku

- Z7, Z8, Z9

3.4 Duševní zdraví (WHO5-Well-being index)

Definice

Souhrnné skóre odpovědí respondentů v následujících pěti položkách na škále 0–5:

V posledních dvou týdnech:

- (a) cítila jsem se spokojeně a v dobré náladě;
- (b) cítila jsem se klidně a uvolněně;
- (c) cítila jsem se čile a energicky;
- (d) probouzela jsem se čerstvá a odpočínutá;
- (e) můj každodenní život byl naplněn věcmi, které mě zajímaly.

Celkem hodnoty 0–25, pro konečné vyjádření se násobí 4, čímž vznikne skóre v rozmezí 0 (nejhorší) až 100 (nejlepší). Průměrná hodnota: SUM (index) / počet osob celkem.

Poznámka

- Jedná se o indikátor subjektivní psychické pohody, někdy bývá v češtině označován jako WHO-5 index emoční pohody. Slouží také jako indikátor kvality života a bývá využíván v různých odvětvích medicíny (blíže k využití indexu viz např. TOPP, Christian Winther et al., 2015. The WHO-5 Well-Being Index: A Systematic Review of the Literature. *Psychother Psychosom*, 84(3), 167–176. DOI: <https://doi.org/10.1159/000376585>).
- Hodnoty:
 - nikdy – 0
 - občas – 1
 - méně než polovinu doby – 2
 - více než polovinu doby – 3
 - většinu doby – 4
 - celou dobu – 5

(Při vyhodnocování nutno upravit námi použitou škálu tak, aby odpovídala výše uvedenému).

Srovnatelnost

Eurofound: European Quality of Life Surveys (dále jen „EQLS“) (viz <https://www.eurofound.europa.eu/data/european-quality-of-life-survey>). EQLS probíhá na populaci 18+.

Otázky v dotazníku

- Z1, Z2, Z3, Z4, Z5

3.5 Podíl osob, které jsou ohroženy depresí

Definice

Počet osob (respondentů), jejichž index duševního zdraví (WHO5-Well-being index) dosahuje hodnoty 50 nebo nižší / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

- WHO-5 wellbeing index bývá často používán jako nástroj pro screening deprese; index totiž zahrnuje položky, resp. aspekty duševního zdraví, které jsou s depresí spojovány (nálada, energie, zájem o věci ad.).

Srovnatelnost

Bylo by možné spočítat z dat EQLS, pokud by byly k dispozici (lze vyžádat mikrodata, viz stránky Eurofound). EQLS probíhá na populaci 18+.

Otázky v dotazníku

- Z1, Z2, Z3, Z4, Z5

3.6 Neuspokojení zdravotních potřeb – praktický lékař, specialista

Definice

Počet osob (respondentů), které v posledních 12 měsících potřebovaly péči praktického lékaře nebo specialisty (mimo stomatologa), ale nedostalo se jim jí / počet osob (respondentů), které v posledních 12 měsících potřebovaly péči praktického lékaře nebo specialisty (mimo stomatologa).

Poznámka

- Sledujeme také jako podíl osob s neuspokojenou potřebou péče praktického lékaře nebo specialisty na celkové populaci, a to bez časového omezení.
- Indikuje dostupnost zdravotní péče.

Srovnatelnost

Databáze Eurostat: Self-reported unmet needs for medical examination by sex, age, main reason declared and educational attainment level; online data code: HLTH_SILC_14. Eurostat nezveřejňuje

všechny, ale jen vybrané důvody. Pro výpočet indikátoru lze využít variantu důvodu „No unmet needs to declare“ (podíl na celkové populaci).

Sleduje to i evropské dotazníkové šetření o zdraví EHIS, ale v méně časté periodě.

Otázky v dotazníku

- Z15, Z16

3.7 Neuspokojení zdravotních potřeb – stomatologická péče

Definice

Počet osob (respondentů), které v posledních 12 měsících potřebovaly péči stomatologa, ale nedostalo se jim jí / počet osob (respondentů), které v posledních 12 měsících potřebovaly péči stomatologa.

Poznámka

- Sledujeme také jako podíl osob s neuspokojenou potřebou péče stomatologa na celkové populaci, a to bez časového omezení.
- Indikuje dostupnost zdravotní péče.

Srovnatelnost

Databáze Eurostat: Self-reported unmet needs for dental examination by sex, age, main reason declared and educational attainment level; online data code: HLTH_SILC_16__custom_1132847 HLTH_SILC_16. Eurostat nezveřejňuje všechny, ale jen vybrané důvody. Pro výpočet indikátoru lze využít variantu důvodu „No unmet needs to declare“.

Sleduje to i evropské dotazníkové šetření o zdraví EHIS, ale v méně časté periodě.

Otázky v dotazníku

- Z17, Z18

3.8 Neuspokojení zdravotních potřeb – lékařská pohotovost

Definice

Počet osob (respondentů), které v posledních 12 měsících navštívily ordinaci lékařské pohotovosti, ale nebyla jim poskytnuta zdravotnická služba / počet osob (respondentů), které v posledních 12 měsících navštívily ordinaci lékařské pohotovosti.

Poznámka

- Sledujeme navíc také neuspokojenou potřebu domácností po službách zdravotnické záchranné služby (v posledních 12 měsících). Jedná se o výskyt situací, kdy některý z členů domácnosti respondenta požadoval službu rychlé záchranné pomoci, ale nebylo poskytnuto ošetření.
- Tento indikátor je zařazen na základě požadavku expertů a vystihuje specifickou podobu neuspokojení zdravotních potřeb v romské populaci.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- Z27, Z28
- Z29, Z30

3.9 Podíl osob, které v posledních 12 měsících navštívily praktického lékaře

Definice

Počet osob (respondentů), které v posledních 12 měsících navštívily praktického lékaře / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

- Je vhodné také sledovat důvod návštěv, resp. zda se jednalo o preventivní prohlídky (péče o zdraví jako jedna z determinant zdraví).

Srovnatelnost

Databáze Eurostat: Self-reported time elapsed since last visit to a medical professional by sex, age and educational attainment level; online data code: HLTH_EHIS_AM1E (Data šetření EHIS); jiná věková kategorie (15+).

Sleduje také EQLS (Eurofound), data k návštěvě praktického lékaře (viz vizualizace <https://www.eurofound.europa.eu/data/european-quality-of-life-survey>). EQLS probíhá na populaci 18+).

Otázky v dotazníku

- Z19, Z20

3.10 Podíl osob, které v posledních 12 měsících navštívily zubaře

Definice

Počet osob (respondentů), které v posledních 12 měsících navštívily stomatologa / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

- Je vhodné také sledovat důvod návštěv, zda se jednalo o preventivní prohlídky (péče o zdraví jako jedna z determinant zdraví).

Srovnatelnost

Databáze Eurostat: Self-reported time elapsed since last visit to a medical professional by sex, age and educational attainment level; online data code: HLTH_EHIS_AM1E (Data šetření EHIS); jiná věková kategorie (15+).

Otázky v dotazníku

- Z21, Z22

3.11 Podíl žen, které v posledních 12 měsících navštívily gynekologa

Definice

Počet žen (respondentek), které v posledních 12 měsících navštívily gynekologa / počet žen (respondentek) celkem.

Poznámka

Je vhodné také sledovat důvod návštěv, resp. zda se jednalo o preventivní prohlídky (péče o zdraví jako jedna z determinant zdraví).

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- Z23, Z24

3.12 Podíl osob, které kouří

Definice

Počet osob, které v současnosti kouří cigarety (a)nebo elektronické cigarety či obdobné přístroje / počet osob celkem.

Poznámka

- Kouření jako jeden z faktorů negativně ovlivňujících zdraví, zejména pokud se jedná o denní a silné kuřáky. Sledujeme proto také, jak často respondent/ka kouří.

Srovnatelnost

Státní zdravotní ústav, 2023. *Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice 2022* [NAUTA]. Praha: Státní zdravotní ústav. Dostupné z: [Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice 2022 \(NAUTA\) \(szu.cz\)](#)

V dotazníku EHIS je samostatná otázka na kouření cigaret; u případných výstupů nutno zjistit, zda se jedná o kouření obecně, nebo kouření tabákových výrobků, kouření cigaret atd. Data Eurostat: HLTH_EHIS_SK1E.

Otázky v dotazníku

- Z33, Z34

3.13 Podíl osob, které konzumují alkohol

Definice

Počet osob (respondentů), které pijí alkohol / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

- Negativní dopady na zdraví lze předpokládat zejména u nadměrného či rizikového příležitostného pití alkoholu. V dotazníku sledujeme frekvenci konzumace alkoholu, nikoliv jeho množství.

Srovnatelnost

Státní zdravotní ústav, 2023. *Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice 2022* [NAUTA]. Praha: Státní zdravotní ústav. Dostupné z: [Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice 2022 \(NAUTA\) \(szu.cz\)](#)

Sleduje se také v rámci EHIS (v dotazníku EHIS je otázka ve stejném znění, jako jsme použili my).
Data Eurostat: Frequency of alcohol consumption by sex, age and degree of urbanisation; online data code: HLTH_EHIS_AL1U.

Otázky v dotazníku

- Z35

3.14 Podíl osob, které nejsou registrovány u praktického lékaře

Definice

Počet osob (respondentů) neregistrovaných u praktického lékaře / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

- Indikátor se vztahuje k dostupnosti zdravotní péče.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- Z12

3.15 Podíl osob, které nejsou registrovány u zubaře

Definice

Počet osob (respondentů) neregistrovaných u zubaře / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

- Indikátor se vztahuje k dostupnosti zdravotní péče.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- Z13

3.16 Podíl žen, které nejsou registrovány u gynekologa

Definice

Počet žen (respondentek) neregistrovaných u gynekologa / počet žen (respondentek) celkem.

Poznámka

- Indikátor se vztahuje k dostupnosti zdravotní péče.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- Z14

3.17 Průměrný věk žen při narození prvního dítěte

Definice

Průměrný věk žen (respondentek) při narození prvního dítěte.

Poznámka

- Nízký věk při narození 1. dítěte (do 20 let) je spojen se zdravotními riziky i s riziky sociálními, zejména v oblasti vzdělávání, začlenění na trh práce a životní úrovně.
- Indikátor se vztahuje k ženám (respondentkám), které porodily své první dítě v různých letech. Pro účely srovnání a zachycení vývoje je proto vhodné sledovat také průměrný věk prvorodiček v různých obdobích (např. v jednotlivých desetiletích). Bylo by rovněž možné doplňkově sledovat podíl žen, které porodily své první dítě před dosažením 20 let.

Srovnatelnost

Průměrný věk matek při narození 1. dítěte v jednotlivých letech uvádí Český statistický úřad (dále jen „ČSÚ“) viz https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu, tab. 4 Pohyb obyvatel České republiky v letech 1920–2020: analytické ukazatele (kód: 130070-21). Srovnání nebude přesné, protože počítáme průměrný údaj za respondentky, které porodily 1. dítě v různých letech. Vhodnější je vztáhnout (dílčí) indikátory k období, kdy respondentky rodily.

Otázky v dotazníku

- Z25

3.18 Podíl osob, které si v posledních 12 měsících nemohly dovolit léky na svoji léčbu

Definice

Počet osob (respondentů), kterým se alespoň jednou v posledních 12 měsících stalo, že si nevybraly léky na předpis, protože neměly peníze na úhradu doplatku / počet osob (respondentů), kterým lékař v posledních 12 měsících předepsal léky.

Poznámka

- Indikátor se vztahuje k dostupnosti zdravotní péče.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- Z10, Z11

3.19 Podíl osob, které vnímají gambling jako významný problém ve svém okolí

Definice

Počet osob (respondentů), které považují závislost na hracích automatech (gambling) za velký problém svého okolí / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

- Indikátor se zaměřuje na subjektivní hodnocení výskytu sociálněpatologických jevů v místě bydliště. Z jeho hodnoty nelze usuzovat podíl gamblersů v romské populaci.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- Z37

3.20 Podíl osob, které vnímají drogy jako významný problém ve svém okolí

Definice

Počet osob (respondentů), které považují užívání drog za velký problém svého okolí / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

- Indikátor se zaměřuje na subjektivní hodnocení výskytu sociálněpatologických jevů v místě bydliště. Z jeho hodnoty nelze usuzovat na podíl závislých osob v romské populaci.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- Z36

3.21 Rozdíl v naději dožití při narození (střední délce života) mezi obecnou a romskou populací

HEADLINE

Definice

Hodnota naděje dožití při narození pro obecnou populaci minus hodnota naděje dožití při narození pro romskou populaci.

Poznámka

- Výpočet hodnoty naděje dožití pro romskou populaci na základě dat z výběrového šetření vyžaduje expertní znalost demografických analýz.
- Postup podrobně viz EU-FRA: [FRA \(2023\). Roma survey 2021. Technical report, Annex 4 \(str.179-202\)](#).

Srovnatelnost

EU-FRA

Otázky v dotazníku

- O1, M1 (biologický rodič je stále naživu)
- O2, M2 (rok narození biologického rodiče)
- Z26 (počet živě narozených dětí respondentky)

4. Bydlení

4.1 Podíl osob žijících v domácnosti ve stavu bytové deprivace (bytová jednotka je příliš tmavá, protéká střecha nebo jsou vlhké zdi, chybí v ní koupelna, chybí záchod)

HEADLINE

Definice

Podíl osob (respondentů), které žijí v domácnosti, jež se potýká alespoň s jedním z následujících problémů v oblasti bydlení:

- příliš tmavý byt;
- zatékání střechou, vlhké zdi, podlahy, základy, plíseň nebo shnilá či plesnivá okna, podlahy;
- v bytě není koupelna nebo sprchový kout;
- v bytě není splachovací záchod.

Poznámka

- Vycházíme z metodiky šetření příjmů a životních podmínek EU-SILC (viz Eurostat [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_statistics_on_income_and_living_conditions_\(EU-SILC\)_methodology_-_housing_deprivation#Unit_of_measurement%20](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_statistics_on_income_and_living_conditions_(EU-SILC)_methodology_-_housing_deprivation#Unit_of_measurement%20))
- Eurostat pracuje také s konceptem závažné bytové deprivace (severe housing deprivation). Míra závažné bytové deprivace pak vyjadřuje podíl osob v domácnostech, které jsou přelidněné a současně deprivované v alespoň jedné ze sledovaných dimenzí bytové deprivace.
- Informaci lze prohloubit o další aspekty deprivace v bydlení, které vycházejí z národně specifické situace typické pro vyloučené lokality; nevstupují však přímo do indikátoru. Jde o deprivace hlukem, nedostatkem místa, výskytem hmyzu v obydlí.
- Syntax výpočtu je uveden v příloze č. 4.

Srovnatelnost

Databáze Eurostat (SILC): Housing deprivation rate by number of item; online data code: TESSI291(nutno dopočítat).

EU-FRA

Otázky v dotazníku

- B9, B10, B20, B21, B23, B24
- B11, B13, B35 (hluk, nedostatek místa, hmyz v obydlí)

4.2 Podíl osob žijících v domácnosti bez zavedené tekoucí (pitné) vody

HEADLINE

Definice

Počet osob (respondentů), které žijí v bytech bez zavedené tekoucí pitné vody / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

–

Srovnatelnost

ČSÚ, 2021. *Vodovody, kanalizace a vodní toky – 2021*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vodovody-kanalizace-a-vodni-toky-2021>. V tab. 1.1.1 ČSÚ uvádí počet (a podíl) obyvatel zásobovaných vodou z vodovodů, přičemž se jedná o obyvatelstvo zásobené pitnou vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu (zásobení z neveřejných vodovodů nebo ze studní se nesleduje).

Ve SLBD 2021 byl položen dotaz, zda je do bytu zaveden přívod vody.

EU-FRA

Otázky v dotazníku

- B14

4.3 Podíl osob žijících v domácnosti bez vlastní kuchyně nebo kuchyňského koutu

Definice

Počet osob (respondentů), které žijí v domácnosti bez vlastní kuchyně nebo kuchyňského koutu / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

- Za vlastní považujeme takovou entitu, která slouží výhradně obyvatelům jednoho bytu.
- Syntax výpočtu je uveden v příloze č. 4.

Srovnatelnost

Otázka na kuchyň nebo kuchyňský kout v bytě byla položena ve SLBD 2021 (otázka A4.3).

Otázky v dotazníku

- B17, B18, B19

4.4 Podíl domácností, které byly v posledních 12 měsících odpojeny od přívodu elektrické energie

Definice

Počet domácností, které byly v posledních 12 měsících odpojeny od elektřiny / celkový počet domácností.

Poznámka

Zajímáme se nikoliv o situaci v době dotazování, ale o zkušenost s odpojením od elektřiny v daném období.

Indikátor se vztahuje k problému energetické chudoby, kterou rozumíme nedostupnost (finanční či jinou) k základním zdrojům energie nebo energetickým službám.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- B16

4.5 Podíl osob žijících v domácnosti bez zavedené elektřiny

Definice

Počet osob (respondentů), které žijí v domácnosti bez zavedené elektřiny / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

Sledujeme pouze fyzickou infrastrukturu, tj. napojení na elektrickou síť, nikoliv to, zda reálně probíhá možnost odběru elektrického proudu. Ukazatel tak zahrnuje i takové respondenty, kteří žijí v bytě, který je od elektřiny odpojen.

Indikátor se vztahuje k problému energetické chudoby způsobované fyzickou nedostupností energetické infrastruktury.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- B15

4.6 Podíl osob žijících v domácnosti bez dostatečného vytápění

Definice

Počet osob (respondentů), které žijí v domácnosti s problémem nedostatečného vytápění bytu / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

Indikátor se vztahuje k problému energetické chudoby, kterou rozumíme nedostupnost (finanční či jinou) k základním zdrojům energie nebo energetickým službám.

Srovnatelnost

Databáze Eurostat: Inability to keep home adequately warm – EU-SILC survey; online data code: ILC_MDES01.

Otázky v dotazníku

- B12

4.7 Podíl osob žijících v domácnosti bez připojení na kanalizaci či jímku

Definice

Počet osob, které žijí v domácnosti bez připojení na kanalizaci, septik nebo jímku / počet osob celkem.

Poznámka

–

Srovnatelnost

Údaj za obecnou populaci lze zjistit dotazem na ČSÚ.

Otázky v dotazníku

- B22

4.8 Přelidněné domácnosti

HEADLINE

Definice

Počet osob (respondentů) žijících v domácnosti, která nespĺňuje minimální požadavky na počet místností podle definice přelidnění dle Eurostatu / počet osob (respondentů) celkem.

Minimální požadavky na počet místností: 1 místnost na domácnost + 1 místnost pro dospělé, kteří tvoří pár + 1 místnost pro každou samostatnou dospělou osobu (nad 18 let) + 1 místnost pro každé dvě děti do 12 let. Děti 12 až 17 let: 1 místnost pro 2 děti stejného pohlaví; každý svoji místnost, pokud nejsou stejného pohlaví (viz např. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Overcrowding_rate#:~:text=The%20overcrowding%20rate%20is%20defined,living%20in%20an%20overcrowded%20household).

Poznámka

Syntax výpočtu je uveden v příloze č. 4.

Srovnatelnost

Overcrowding rate by age, sex and poverty status – total population – EU-SILC survey; online data code: ILC_LVHO05A.

EU-FRA

Otázky v dotazníku

- B7, SC1, SC2, 2a (pohlaví)

4.9 Průměrná plocha bytu (m²) připadající na jednoho člena domácnosti

Definice

Celková plocha bytu v m² / počet osob v domácnosti.

Poznámka

- Celkovou plochu bytu tvoří součet ploch všech obytných místností kuchyně, příslušenství, i dalších prostor (předsíň, komora, spíž, koupelna, WC, apod.). Do podlahové plochy se nezapočítávají sklepy, balkon, lodžie, schodiště a jiné prostory nesloužící bezprostředně k bydlení.
- Jedná se o odlišný přístup při posuzování kvality bydlení, resp. adekvátnosti velikosti bytu pro potřeby domácnosti. Např. Bydlení jako problém: Zpráva o vyloučení z bydlení v roce 2021 považuje za přelidněnou takovou domácnost, v níž na jednoho člena připadá méně než 8 m² (viz <https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2021/08/Bydleni-jako-problem-2021.pdf>).

Srovnatelnost

ČSÚ: Příjmy a životní podmínky domácností, tab. 1d Charakteristiky bydlení a vybavenost domácností.

Otázky v dotazníku

- B8, SC1

4.10 Podíl osob žijících ve vlastnickém bydlení

Definice

Počet osob (respondentů) žijících ve vlastním domě nebo bytě / počet osob (respondentů) celkem. Jako vlastnické bydlení vyhodnocujeme bydlení ve vlastním rodinném domě, nebo vlastním bytovém domě, nebo ve vlastním bytě (v osobním či družstevním vlastnictví).

Poznámka

- Je možné také počítat podíl ze základu všech osob, které s respondentem sdílejí domácnost (bydlí s ním v jednom bytě).
- Vlastnické bydlení poskytuje nejvyšší míru jistoty v oblasti bydlení, a to zejména pokud není spojeno s půjčkou na bydlení, hypotékou.

Srovnatelnost

ČSÚ: Příjmy a životní podmínky domácností, tab. 1d Charakteristiky bydlení a vybavenost domácností.

Otázky v dotazníku

- B1

4.11 Podíl osob žijících v ubytovnách

Definice

Počet osob (respondentů) žijících v ubytovnách / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

- Bydlení na ubytovně představuje vyloučení ze standardního bydlení a jednu z forem bytové nouze.
- Je možné také počítat podíl ze základu všech osob, které s respondentem sdílejí domácnost (bydlí s ním v jednom bytě).
- Informaci lze prohloubit typem ubytovny dle provozovatele.

Srovnatelnost

Za obecnou populaci existují pouze kvalifikované odhady (viz např. Zpráva o vyloučení z bydlení v roce 2021, 15. Dostupné z: <https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2021/08/Bydleni-jako-problem-2021.pdf>).

Otázky v dotazníku

- B1 (typ bydlení)
- B6 (provozovatel ubytovny)

4.12 Podíl osob v nájemním bydlení, které mají smlouvu na dobu neurčitou

Definice

Počet osob (respondentů) v nájemním bydlení, které mají smlouvu na dobu neurčitou / počet osob (respondentů) v nájemním bydlení.

Poznámka

- Počítáme pro osoby, které bydlí v pronajatém bytě nebo domě.
- Nájemní smlouva na dobu neurčitou poskytuje vyšší stupeň jistoty v oblasti bydlení než nájemní smlouva na dobu určitou.
- Komplementárně lze sledovat podíl osob, které mají smlouvu na dobu určitou, a tuto informaci lze prohloubit o délku smlouvy na dobu určitou v měsících.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- B1 (typ bydlení)
- B3 (smlouva na bydlení)
- B4 (typ smlouvy)
- B5 (délka smlouvy na dobu určitou)

4.13 Podíl osob, které se v posledních 12 měsících stěhovaly

Definice

Počet osob (respondentů), které se v posledních 12 měsících stěhovaly / celkový počet osob (respondentů).

Poznámka

Indikátor vyjadřuje nejistotu a nestabilitu v bydlení. Pro interpretaci je vhodné zohlednit národní kontext, protože stěhování samo o sobě může mít jak negativní, tak pozitivní důvody i efekty. Podle názoru expertů je pro romskou populaci stěhování časté, obvykle vynucené okolnostmi spojenými s bydlením. Stěhování s sebou nese jednak finanční náklady spojené jak se samotným přesunem majetku v prostoru a vybavováním nové domácnosti, tak s hledáním nového bydlení (např. v podobě skládání „kaucí“ a provizí realitním kancelářím v případě pronájmu bytu apod.). Významným rizikem jsou pak formální procesy spojené se změnou adresy, které, pokud neproběhnou včas a důsledně, mohou vést k nedoručování pošty, výpadku ze sociálního a zdravotního systému apod. Indikátor tedy velmi hrubě vyjadřuje, jaký podíl domácností byl tomuto riziku vystaven.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- B25

4.14 Podíl domácností, které vydávají více než 40 % svého disponibilního příjmu na náklady spojené s bydlením

Definice

Počet domácností, ve kterých přesahují celkové náklady na bydlení (tj. nájemné a náklady na služby spojené s bydlením) 40 % disponibilního příjmu domácnosti (včetně dávek na bydlení) / počet domácností celkem.

Poznámka

- Hodnota indikátoru vyjadřuje podíl domácností, jejichž celkové měsíční náklady na bydlení přesahují 40 % celkových měsíčních příjmů jejich domácnosti, a to včetně dávek na bydlení. Do nákladů zahrnujeme nájem a služby, nezahrnujeme hypotéky ani úroky z hypoték. Základ představuje populace domácností, ve kterých žijí romští respondenti.
- Standardně se počítá bez dávek na bydlení (tj. dávky na bydlení se odečítají jak od nákladů na bydlení, tak od hodnoty disponibilního příjmu).
- Eurostat upozorňuje, že ačkoliv je dotaz na domácnost, počítá se na jednotlivce (k výpočtu Eurostatu i ke struktuře zahrnutých výdajů více viz [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_statistics_on_income_and_living_conditions_\(EU-SILC\)_methodology_-_housing_conditions](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_statistics_on_income_and_living_conditions_(EU-SILC)_methodology_-_housing_conditions)).
- Eurostat do nákladů zřejmě zahrnuje pouze úroky z hypoték; ČSÚ pak do nákladů nezahrnuje hypotéky vůbec (viz <https://www.czso.cz/documents/10180/167607753/160021221d.pdf/b8ba6dcc-2601-4ac7-8e02-8db650030d96?version=1.3>).
- Syntax výpočtu je uveden v příloze č. 4.

Srovnatelnost

Výzkumný projekt PAQ Research Česko 2022: Život k nezaplacení. Dostupné z: <https://data.irozhlaz.cz/zivot/extremni-vydaje.html>. Výdaje na bydlení zahrnují veškeré platby za energie (elektřina, plyn, dálkové teplo), pevná paliva (dřevo, uhlí), vodu (vodné, stočné), pravidelné poplatky (údržba domu, odvoz odpadu, příspěvky do fondu oprav atd.), nájem a splátky hypotéky.

Databáze Eurostat: Housing cost overburden rate by tenure status, EU-SILC survey; online data code: ILC_LVHO07C (housing costs v širším pojetí, nejen nájemné). Bez dávek na bydlení.

Srovnání indikátoru s hodnotami zjišťovanými na základě uvedených šetření je pouze orientační. Prvním důvodem je odlišný způsob zjišťování příjmů a výdajů domácnosti na bydlení (v šetření romské populace pouze jako souhrnné, na řády zaokrouhlené částky) a také neschopnost či neochota řady respondentů sdělit výši příjmů i nákladů na bydlení, což dle zkušeností vede k vysokému podílu chybějících odpovědí. Odlišná je také konstrukce indikátoru ve srovnání s metodikou Eurostatu i PAQ Research.

Otázky v dotazníku

- (B29, B30), B31, I1 (příjmy)

4.15 Nedoplatky na bydlení: podíl domácností, které měly v posledních 12 měsících nedoplatky na nájemném nebo na splátkách hypotéčního úvěru na bydlení

Definice

Počet domácností, které měly v posledních 12 měsících nedoplatky na nájemném (případně úhradách za užívání bytu, fondu oprav) nebo na splátkách hypotéčního úvěru / počet domácností celkem.

Poznámka

- Indikátor se zaměřuje na nejistotu v oblasti bydlení, která je spojena s problémy při úhradě nákladů na bydlení. Vznik nedoplatků na bydlení bývá spojen se zvýšeným rizikem ztráty bydlení.

Srovnatelnost

Databáze Eurostat: Arrears on mortgage or rent payments, EU-SILC survey; online data code: ILC_MDES06. Otázka SILC B22.

ČSÚ: Příjmy a životní podmínky domácností, tab. 1e Subjektivní názory. Hodnoty jsou uvedeny za jednotlivé položky – tj. zvláště za nájemné a úhrady za užívání bytu a zvláště za splátky hypoték a jiných půjček na byt. Dále ČSÚ vyjadřuje hodnoty z celku všech domácností (tedy ne z celku těch, kterých se uvedené položky nákladů týkají). Souhrnný indikátor nabízí pouze Eurostat (viz výše).

Otázky v dotazníku

- X15, X17

4.16 Nedoplatky na bydlení: podíl domácností, které měly v posledních 12 měsících nedoplatky na službách spojených s bydlením

Definice

Počet domácností, které měly v posledních 12 měsících nedoplatky na platbách služeb spojených s užíváním bytu (tj. za teplo, elektřinu, plyn nebo vodu) / počet domácností.

Poznámka

- Nedoplatky na platbách služeb spojených s bydlením jsou, podobně jako nedoplatky na nájemném či splátkách hypoték (viz indikátor 4.15), spojovány s vyšším rizikem ztráty bydlení, resp. s vyšší nejistotou v oblasti bydlení.

Srovnatelnost

Databáze Eurostat: Arrears on utility bills – EU-SILC survey; online data code: ILC_MDES07.

ČSÚ: Příjmy a životní podmínky domácností, tab. 1e Subjektivní názory.

Otázky v dotazníku

- X16

4.17 Podíl domácností v nájemném bydlení, které žijí v obecních bytech

Definice

Počet domácností žijících v obecních bytech / celkový počet domácností, které žijí v nájemném bydlení

Poznámka

- Počítáme pro domácnosti respondentů, kteří uvedli, že žijí v pronajatém domě nebo bytě.
- Obecní byty považujeme za nástroj veřejné podpory v oblasti bydlení; podíl domácností žijících v obecních bytech pak sleduje dostupnost této formy podpory v populaci.

Srovnatelnost

Údaj je zjišťován v rámci šetření příjmů a životních podmínek domácností (EU-SILC) a také při SLDB (na dotaz).

Otázky v dotazníku

- B2

4.18 Podíl domácností, které pobírají dávky na bydlení

Definice

Počet domácností, které pobírají dávky na bydlení (doplatek, příspěvek) / počet domácností celkem.

Poznámka

- Jedná se o indikátor, jehož interpretace je možná pouze při zohlednění kontextu, resp. dalších ukazatelů.

Srovnatelnost

Pro orientační srovnání lze využít statistik dávek na bydlení ČSÚ *Vybrané údaje o sociálním zabezpečení*, v nichž je možné zvláště dohledat průměrný měsíční počet vyplacených:

- dávek doplatku na bydlení – tab. 4.2;
- příspěvků na bydlení – tab. 3.5.

Počet domácností v ČR celkem lze zjistit ze statistiky ČSÚ – Příjmy a životní podmínky domácností.

Otázky v dotazníku

- B34

4.19 Podíl osob žijících v prostředí zatíženém problémy znečištění, špíny nebo jinými environmentálními problémy

Definice

Počet osob (respondentů), které podle svého úsudku žijí v prostředí, kde je problém znečištění, špína nebo jiné environmentální problémy / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

- Indikuje prostorovou dimenzi sociálního znevýhodnění, zanedbanost prostředí.

Srovnatelnost

Eurostat: Pollution, grime or other environmental problems – EU-SILC survey; online data code: ILC_MDDW02.

Otázky v dotazníku

- B36

4.20 Podíl osob žijících v prostředí zatíženém kriminalitou, násilím nebo vandalismem

Definice

Počet osob (respondentů), které žijí v prostředí, kde je problém s kriminalitou, násilím nebo vandalismem / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

- Indikuje prostorovou dimenzi sociálního znevýhodnění.
- Informaci lze prohloubit o poničené společné prostory v domě respondenta.

Srovnatelnost

Eurostat: Crime, violence or vandalism in the area by degree of urbanisation; online data code: ILC_MDDW03.

Otázky v dotazníku

- B37

4.21 Podíl osob žijících v prostředí, kde jsou na ulici odpadky nebo poničené prostředky veřejné vybavenosti

Definice

Počet osob (respondentů), které žijí v prostředí, kde jsou na ulici běžně odpadky anebo jsou často poničené prostředky veřejné vybavenosti / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

- Jde o národně specifický indikátor, který indikuje další možné projevy zanedbaného prostředí, charakteristické např. pro sociálně vyloučené lokality.
- Informaci lze prohloubit o poničené společné prostory v domě respondenta.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- B38 (odpadky)
- B39 (poničené veřejné vybavení)
- B40 (poničené společné prostory v domě)

4.22 Podíl osob v domácnostech, které žijí v prostředí, kde jsou všichni nebo většina sousedů Romové

Definice

Počet osob (respondentů), které žijí v prostředí – domě nebo ulici, kde jsou všichni nebo většina sousedů Romové / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

- Rozlišujeme prostředí domu a ulice s tím, že otázku na dům nepokládáme těm respondentům, kteří bydlí ve vlastním rodinném domě.
- Indikuje rezidenční segregaci charakteristickou pro sociálně vyloučené lokality.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- B41, B42

4.23 Podíl osob žijících v bytech nebo domech, které považujeme za nevhodné z důvodu extrémní segregace, špatného zabezpečení a špatného hygienického či stavebně-technického stavu

Definice

Počet osob (respondentů) žijících v bytech, které jsou považovány za nevhodné alespoň z jednoho ze sledovaných důvodů / počet osob (respondentů) celkem.

Sledované důvody:

- oddělenost sousedství fyzickou bariérou nebo prostorové odloučení sousedství;
- do domu se mohou snadno dostat cizí lidé;
- závady v bytě či domě, které ohrožují život nebo zdraví osob;
- plíseň, vlhkost v domě.

Poznámka

- Na základě posouzení tazatelů.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- L1, L2, L3, L4, L5

5. Chudoba

5.1 Míra ohrožení chudobou

HEADLINE

Definice

Počet osob, jejichž ekvivalizovaný disponibilní příjem je pod hranicí chudoby / celkový počet osob. Hranice chudoby je stanovena jako 60 % národního mediánu ekvivalizovaného příjmu (po sociálních transferech).

K výpočtu se používá ekvivalizovaný disponibilní příjem, tj. celkový příjem domácnosti po odečtení daní a jiných odpočtů (např. pojistného na zdravotní a sociální pojištění) přepočítaný na jednotku pomocí modifikované ekvivalenční škály OECD: 1. dospělý = 1; každá další osoba nad 14 let v domácnosti = 0,5; každé dítě v domácnosti = 0,3.

Hodnotu indikátoru vyjadřujeme jednak ze základu respondentů a pro korektnější srovnání s obecnou populací také ze základu všech členů domácnosti.

Poznámka

- Blíže k ekvivalizovanému disponibilnímu příjmu domácnosti viz Eurostat https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Equivalent_disposable_income. Informace jsou také na stránkách ČSÚ viz metodika k šetření Životní podmínky domácností <https://www.czso.cz/documents/10180/167607753/16002122mc.pdf/d43ad4a1-f716-4f8c-b688-61fb4090717a?version=1.1>.
- Národní hranice příjmové chudoby viz ČSÚ, Příjmy a Životní podmínky domácností, tab. 20 (za rok 2023 viz: <https://www.czso.cz/documents/10180/218351672/1600212420.pdf/0cc48f80-1250-4cfa-8d58-636cad7e07a0?version=1.0>) Jedná se o hodnotu za rok, nutno přepočítat.
- Syntax výpočtu je uveden v příloze č. 4.

Srovnatelnost

Eurostat: At-risk-of-poverty rate by poverty threshold, age and sex – EU-SILC and ECHP surveys; online data code: ILC_LI02.

Srovnatelnost je omezená s ohledem na odlišné zjišťování příjmů domácnosti – sledujeme příjmy za jiné období (měsíc; SILC pak příjmy domácnosti za celý rok) a v jiné struktuře (SILC detailnější). I přes uvedené rozdíly však považujeme srovnání za vhodné.

EU-FRA

Otázky v dotazníku

- I0 (společně hospodařící)
- I1 (příjmy domácnosti)
- SC2 (pro výpočet ekvivalizovaného počtu členů domácnosti)

5.2 Míra ohrožení chudobou osob mladších 18 let

HEADLINE

Definice

Podíl osob ve věku 0 až 17 let, jejichž ekvivalizovaný disponibilní příjem je pod hranicí chudoby. Hranice chudoby je stanovena jako 60 % národního mediánu ekvivalizovaného příjmu (po sociálních transferech).

Zjišťujeme u osob v dané věkové kategorii, které žijí v domácnosti respondenta.

Poznámka

Syntax výpočtu je uveden v Příloze 4.

Srovnatelnost

Eurostat: At-risk-of-poverty rate by poverty threshold, age and sex – EU-SILC and ECHP surveys; online data code: ILC_LI02.

Srovnatelnost je omezená s ohledem na odlišné zjišťování příjmů domácnosti – sledujeme příjmy za jiné období (měsíc x rok) a v jiné struktuře (SILC detailnější). I přes uvedené rozdíly však považujeme srovnání za vhodné.

EU-FRA

Otázky v dotazníku

- I0, I1, SC2

5.3 Podíl osob žijících v domácnosti, kde je závažná materiální deprivace

HEADLINE

Definice

Podíl osob (respondentů) žijících v domácnosti, která si nemůže dovolit 4 nebo více z následujících 9 položek:

1. vyhnout se dluhům na splátkách (splátky hypotéky, platby za služby, splátky úvěrů);
2. dostatečně vytápět dům nebo byt;
3. krytí nečekaných výdajů;
4. jídlo s masem nebo rybou nebo vegetariánský ekvivalent každý druhý den;
5. týdenní dovolená mimo domov;
6. televize;
7. pračka;
8. automobil;
9. telefon.

Poznámka

- První položka je zkonstruována z odpovědí respondenta na otázky týkající se situace, kdy se domácnost během posledních 12 měsíců dostala do takových finančních problémů, že nebyla schopna zaplatit v termínu některou z plateb, jako je:
 - nájemné, úhrada za užívání bytu, fond oprav;
 - platby za teplo, elektřinu, plyn, vodu za byt;
 - splátka hypotéky nebo půjčky na byt/dům;
 - splátky ostatních půjček, úvěrů a leasingu (například: měsíční splátky za nákup zboží, kreditní karty, zásilkový prodej z katalogu nebo z internetu, půjčky na vzdělání, dovolená);
- Lze prohloubit o ostatní dluhy (neformální půjčky mezi známými, příbuznými, případně od lichvářů).

- Metodické vysvětlivky viz ČSÚ (<https://www.czso.cz/csu/czso/zivotni-podminky-eu-silc-metodika>) Syntax výpočtu je uveden v příloze č. 4.

Srovnatelnost

ČSÚ: Příjmy a životní podmínky domácností, tab. 21 (za rok 2023 viz <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-x6dl59cm5z>).

EU-FRA

Otázky v dotazníku

- X1, X2, X4, X5, X8, X9, X11, X12, X15–X18 (+X19, ta ovšem není v SILC)

5.4 Podíl osob mladších 18 let žijících v domácnosti, kde je závažná materiální deprivace

HEADLINE

Definice

Počet osob ve věku 0 až 17 let, které žijí v domácnosti ve stavu závažné materiální deprivace (definice viz výše indikátor 5.3) / počet osob ve věku 0 až 17 let. Zjišťujeme pro osoby v dané věkové kategorii, které žijí v domácnostech respondentů.

Poznámka

- Metodické vysvětlivky ČSÚ (viz <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-cdknb922a5>).

Srovnatelnost

ČSÚ: Příjmy a životní podmínky domácností, tab. 21 (za rok 2023 viz <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-x6dl59cm5z>).

EU-FRA

Otázky v dotazníku

- X1, X2, X4, X5, X8, X9, X11, X12, X15–X18 (+X19, ta ovšem není v SILC), SC2

5.5 Podíl osob v sociální a materiální deprivaci

Definice

Podíl osob, které si nemohou dovolit 5 nebo více z následujících 13 položek:

1. vyhnout se dluhům (splátky hypotéky, platby za služby, splátky úvěrů);
2. dostatečně vytápět dům nebo byt;
3. krytí nečekaných výdajů;
4. jídlo s masem nebo rybou nebo vegetariánský ekvivalent každý druhý den;
5. týdenní dovolená ročně mimo domov;
6. auto;
7. obměnit opotřebovaný nábytek;
8. pořídit si nové oblečení;
9. vlastnit dva páry padnoucích bot;
10. utratit malé množství peněz pro sebe každý týden („kapesné“);
11. věnovat se pravidelně volnočasovým aktivitám;
12. setkávat se s přáteli nebo příbuznými na drink/jídlo alespoň jednou měsíčně;
13. mít připojení k internetu.

(viz Eurostat <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20171212-1>)

Základ pro výpočet v tomto případě tvoří populace respondentů, protože vyhodnocení vychází v několika případech z otázek, které byly kladeny pouze respondentovi.

Poznámka

- Počítá se s tím, že v budoucnu bude sledován jako HEADLINE indikátor (nahradí indikátor Podíl osob žijících v domácnosti, kde je závažná materiální deprivace).
- Syntax výpočtu je uveden v příloze č. 4.

Srovnatelnost

ČSÚ: Příjmy a životní podmínky domácností, tab. 21 (za rok 2023 viz <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-x6dl59cm5z>).

Otázky v dotazníku

- X3, X5, X8, X9, X11, X12, X14, X15–X18 (+X19), X20, X21, X22, X23, X24

5.6 Podíl domácností, které si nemohou dovolit 3 jídla denně pro každého člena domácnosti

Definice

Počet domácností, které si nemohou dovolit 3 jídla denně pro každého člena domácnosti / celkový počet domácností.

Poznámka

- Indikátor sleduje materiální deprivaci nad rámec položek sledovaných standardní definicí závažné materiální deprivace (viz indikátor 5.3). Nedostatek finančních prostředků na zajištění stravy lze považovat za indikátor hluboké chudoby a materiální deprivace.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- X10

5.7 Podíl domácností, které si nemohou dovolit školní pomůcky pro každé dítě

Definice

Počet domácností, které si nemohou dovolit nákup školních pomůcek pro každé dítě v domácnosti, které navštěvuje školu / celkový počet domácností s dětmi navštěvujícími školu.

Poznámka

- Indikátor sleduje materiální deprivaci nad rámec položek sledovaných standardní definicí závažné materiální deprivace (viz indikátor 5.3); zaměřuje se přitom na dopady chudoby v oblasti vzdělávání dětí.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- X13

5.8 Podíl domácností, které si nemohou dovolit postel pro každého člena domácnosti

Definice

Počet domácností, které si nemohou dovolit vlastní postel pro každého člena domácnosti / celkový počet domácností.

Poznámka

- Indikátor sleduje materiální deprivaci nad rámec položek sledovaných standardní definicí závažné materiální deprivace (viz indikátor 5.3).

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- X6

5.9 Mediánový příjem domácnosti (na osobu)

Definice

Mediánová hodnota čistého příjmu domácnosti přepočítaného na osobu žijící v domácnosti respondenta.

Poznámka

- Možný je také přepočet na spotřební jednotku dle ekvivalenční škály – modifikovaná škála SJ OECD: přiřazuje první dospělé osobě v domácnosti váhu 1,0, dalším osobám starším 13 let váhu 0,5 a dětem do 13 let včetně váhu 0,3.

Srovnatelnost

SILC; omezená srovnatelnost – jiné zjišťování: SILC zjišťuje roční příjmy a podrobněji. Srovnání považujeme i přes případnou nepřesnost za vhodné; rozdíly v metodice nabývají na významu pouze při malém rozdílu srovnávaných hodnot.

Mean and median income by age and sex – EU-SILC and ECHP surveys; online data code: ILC_DI03.

Otázky v dotazníku

- I0, I 1, SC2

5.10 Podíl osob, které jsou aktuálně v exekuci

Definice

Počet osob (respondentů), které jsou aktuálně v exekuci / celkový počet osob (respondentů).

Poznámka

–

Srovnatelnost

Mapa exekucí viz www.mapaexekuci.cz

Otázky v dotazníku

- X27

5.11 Podíl zadlužených domácností

Definice

Počet domácností, které jsou (značně nebo mírně) zadlužené / celkový počet domácností.

Poznámka

- Indikátor sleduje celkové zadlužení domácnosti (nikoliv dluhy na splátkách půjček, které jsou sledovány v rámci indikátorů zaměřených na materiální a sociální deprivaci – indikátory 5.3, 5.4 a 5.5).
- Jde o domácnosti (romských) respondentů.
- Lze prohloubit o sledování podílu domácností, které mají úspory.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- X28

6. Diskriminace

6.1 Podíl osob, které se v posledních 12 měsících cítily být diskriminovány kvůli svému romskému původu v kterékoliv z oblastí zjišťovaných průzkumem

HEADLINE

Definice

Podíl osob (respondentů), které se v posledních 12 měsících cítily být diskriminovány kvůli svému romskému původu v jedné nebo více ze sledovaných oblastí, tj.:

- při kontaktu se školou;
- při hledání zaměstnání;
- v práci (v zaměstnání, při podnikání);
- při hledání bydlení;
- při využívání zdravotnických služeb;
- když žádaly o pomoc v sociální oblasti nebo byly příjemci takové pomoci.

Vyjadřujeme jako podíl na celkovém počtu osob (respondentů).

Poznámka

Indikátor vyjadřuje podíl Romů v ČR starších 16 let, kteří se v posledních 12 měsících cítili diskriminováni z důvodu svého romského původu.

Jedná se o headlinový indikátor, nejsou u něj však přesně stanoveny oblasti, v nichž se diskriminace sleduje. Může proto docházet k rozdílům v pokrytých oblastech (např. ve srovnání se šetřením EU-FRA).

Pro podrobnější vyhodnocení diskriminace na základě romského původu sledujeme také jednotlivé dílčí položky indikátoru jako podíl na počtu osob (respondentů), kterých se daná situace v posledních 12 měsících týkala:

- Podíl osob (respondentů), které se cítily být diskriminovány kvůli svému romskému původu při kontaktu se školou, na celkovém počtu osob (respondentů), které byly ve sledovaném období v kontaktu se školou jako rodič, zákonný zástupce, student, učeň nebo žák.

- Podíl osob (respondentů), které se cítily být diskriminovány kvůli svému romskému původu při hledání zaměstnání, na celkovém počtu osob (respondentů), které ve sledovaném období hledaly zaměstnání.
- Podíl osob (respondentů), které se cítily být diskriminovány kvůli svému romskému původu v práci (tj. v zaměstnání, při podnikání), na celkovém počtu osob (respondentů), které ve sledovaném období vykonávaly placenou práci nebo podnikaly.
- Podíl osob (respondentů), které se cítily být diskriminovány kvůli svému romskému původu při hledání bydlení, na celkovém počtu osob (respondentů), které ve sledovaném období hledaly bydlení.
- Podíl osob (respondentů), které se cítily být diskriminovány kvůli svému romskému původu při využívání zdravotnických služeb, na celkovém počtu osob (respondentů), které ve sledovaném období využily zdravotnických služeb.
- Podíl osob (respondentů), které se cítily být diskriminovány úřady kvůli svému romskému původu, když žádaly o pomoc v sociální oblasti nebo byly příjemci takové pomoci, na celkovém počtu osob (respondentů), které ve sledovaném období žádaly úřady o pomoc v sociální oblasti nebo byly jejími příjemci.

Lze prohloubit o informaci, jak často respondenti takový pocit zažívají.

Srovnatelnost

EU-FRA

Otázky v dotazníku

- K6, K7, K8 (kontakt se školou, pocit diskriminace)
- R39, R40, R41
- R2, R42, R43, R44
- B26, B27, B28 (zkoušel pronajmout/koupit byt či dům, pocit diskriminace)
- (Z19, Z21, Z23, Z27, Z29 – kontakt se zdrav. službami)
- Z31, Z32 (pocit diskriminace)
- N13, N14, N15
- N16 (frekvence pocitu diskriminace)

6.2 Podíl osob, které se cítily být diskriminované (v jakékoliv oblasti) a nahlásily poslední incident diskriminace z důvodu svého romského původu

HEADLINE

Definice

Počet osob (respondentů), které nahlásily poslední incident diskriminace z důvodu romského původu / celkový počet osob (respondentů), které se v posledních 12 měsících cítily být diskriminované alespoň v jedné ze sledovaných oblastí.

Poznámka

- Evropská komise tento headlinový indikátor spojuje s cílem posílit participaci prostřednictvím zplnomocnění, budování spolupráce a důvěry. Indikuje jí tedy participaci Romů na boji proti diskriminaci z důvodu romského původu, jejich sebevědomí a důvěru v příslušné společenské instituce.

Srovnatelnost

EU-FRA

Otázky v dotazníku

- N17

6.3 Podíl osob, které byly v posledních 12 měsících vystaveny fyzickému násilí z důvodu romského původu

Definice

Počet osob (respondentů), které byly ve sledovaném období vystaveny fyzickému násilí a domnívají se, že to bylo z důvodu romského původu / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

Lze prohloubit o informaci, jak často jsou respondenti takovému jednání vystaveni.

Srovnatelnost

EU-FRA (Roma Survey 2020)

Otázky v dotazníku

- N26
- N28 (frekvence zkušenosti)

6.4 Podíl osob, které byly v posledních 12 měsících vystaveny obtěžování z důvodu romského původu

Definice

Počet osob (respondentů), které byly ve sledovaném období vystaveny osobnímu obtěžování (urážky, výhrůžky, nadávání, posunky, nevhodné pohledy) a domnívají se, že to bylo z důvodu romského původu / počet osob (respondentů) celkem.

Poznámka

- Obtěžování se považuje za diskriminaci, pokud dojde k nežádoucímu chování souvisejícímu s rasou nebo etnickým původem, které má za účel nebo za následek narušení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašující, nepřátelské, zahanbující, ponižující nebo urážející atmosféry (Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000 viz <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0043&from=CS>).
- Zahrnujeme obtěžování jak v přímém osobním kontaktu, tak obtěžování v elektronické podobě. Obtěžování z důvodu romského původu lze považovat za projevy rasově motivované nenávisti.
- Lze prohloubit o informaci o tom, jak často respondenti takové obtěžování zažívají.

Srovnatelnost

EU-FRA (Roma Survey 2020)

Otázky v dotazníku

- N18, N19, N20, (N21, N22), N23
- N25 (frekvence zkušenosti)

6.5 Podíl osob, které v posledních 12 měsících ohlásily poslední případ fyzického násilí, na celkovém počtu osob, které byly vystaveny takovému jednání

Definice

Počet osob (respondentů), které v posledních 12 měsících ohlásily poslední případ fyzického násilí vůči svojí osobě z důvodu romského původu / počet osob (respondentů), které byly v posledních 12 měsících alespoň jednou fyzickému násilí vystaveny.

Poznámka

–

Srovnatelnost

EU-FRA (Roma Survey 2020)

Otázky v dotazníku

- N27

6.6 Podíl osob, které v posledních 12 měsících ohlásily poslední případ obtěžování, na celkovém počtu osob, které byly vystaveny takovému jednání

Definice

Počet osob (respondentů), které v posledních 12 měsících ohlásily poslední případ obtěžování z důvodu romského původu / počet osob (respondentů), které v posledních 12 měsících alespoň jednou takové obtěžování zažily.

Poznámka

–

Srovnatelnost

EU-FRA (Roma Survey 2020)

Otázky v dotazníku

- N24

7. Další oblasti

7.1 Podíl osob, které se účastní voleb

Definice

Počet osob (respondentů), které chodí téměř vždy k volbám / celkový počet osob (respondentů).

Poznámka

- Účast ve volbách považujeme za projev politické participace.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- N29

7.2 Podíl osob, které se účastní parlamentních voleb

Definice

Počet osob, které byly volit v posledních volbách do Poslanecké sněmovny / celkový počet osob (respondentů).

Poznámka

- Účast ve volbách považujeme za projev politické participace.
- Poslední volby do Poslanecké sněmovny se konaly roku 2021.

Srovnatelnost

ČSÚ: Veřejná databáze – volby, základní údaje o volební účasti (viz <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky#katalog=30846>).

Otázky v dotazníku

- N30

7.3 Podíl osob ve věku od 65 let (65+), které nepobírají starobní důchod

Definice

Počet osob (respondentů) ve věku 65 let a více, které nepobírají starobní důchod / celkový počet osob (respondentů) v této věkové kategorii.

Poznámka

- Indikátor se zaměřuje na vyloučení v oblasti sociálního zabezpečení ve stáří, které je mj. spojeno s rizikem chudoby a sociálního vyloučení.

Srovnatelnost

Za obecnou populaci lze získat údaj o „podílu osob ve věku 65+, které nejsou příjemci starobního důchodu“ (vždy k 31. 12. daného roku). Hodnota ale vychází pouze z údajů o důchodech vyplácených Českou správou sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“), takže mezi osoby, které nepobírají starobní důchod vyplácený ČSSZ, jsou započítány i osoby, které mohou např. pobírat důchod ze zahraničí nebo se jedná o příslušníky ozbrojených složek Ministerstva obrany ČR, Ministerstva vnitra ČR a Ministerstva spravedlnosti ČR, které mají důchod/výsluhu vyplácenou v jiném režimu než ostatní obyvatelé. Údaj lze získat buď dotazem na informační servis ČSÚ, nebo ve Statistické ročence z oblasti důchodového pojištění vydávané ČSSZ viz <https://www.cssz.cz/statisticke-rocenky> (výpočet na základě tabulek v podkap. 7.2 Starobní důchody vyplácené sólo – celkem; Starobní a invalidní důchody vyplácené v souběhu s pozůstalostním důchodem – ženy; Starobní a invalidní důchody vyplácené v souběhu s pozůstalostním důchodem – muži; a tab. 4.2 Věkové složení obyvatel České republiky).

Otázky v dotazníku

- R17, SC2 (věk respondenta)

7.4 Podíl dětí respondentů, které žijí v náhradní rodinné nebo ústavní péči

Definice

Počet vlastních dětí respondentů (do 18 let), které žijí v náhradní rodinné nebo ústavní péči / celkový počet vlastních dětí respondentů (do 18 let).

Poznámka

- Základ tvoří všechny vlastní děti respondentů bez ohledu na to, zda s ním žijí, nebo nežijí ve společné domácnosti.
- Indikátor vyhodnocujeme souhrnně a také zvlášť (a) pro děti pobývajících v ústavní péči a (b) pro děti v náhradní rodinné péči.
- Zaměřuje se na podíl romských dětí žijících mimo vlastní rodinu, ať už v ústavech (institucionalizace výchovy), nebo v náhradních rodinách. Zejména ústavní péče bývá považována za nejméně žádoucí formu péče o děti, bývá spojována s ohrožením zdravého vývoje (zejména malých) dětí a s návaznými riziky v oblasti sociálního začlenění těchto dětí v dospělosti.
- ČR bývá kritizována za rozsáhlou a diskriminační institucionalizaci romských dětí v ústavech (viz např. Rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva ze 17. 6. 2020, <https://hudoc.esc.coe.int/eng#%7B%22sort%22:%5B%22ESCPublicationDate%20Descending%22%5D.%22ESCDIdentifier%22:%5B%22cc-157-2017-dmerits-en%22%5D%7D>).

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- (K1) K2 + K4 (vlastní děti do 18 let mimo domácnost)
- K5 (děti v náhradní rodinné péči, v ústavní péči)
- D0 (vlastní děti v domácnosti)
- SC2 (věk vlastních dětí)

7.5 Podíl osob bez vlastního bankovního účtu

Definice

Počet osob (respondentů), které nemají svůj vlastní bankovní účet / celkový počet osob (respondentů).

Poznámka

- Indikátor se zaměřuje na vyloučení v oblasti finančních služeb na úrovni jednotlivců. Vlastnictví bankovního účtu bývá spojováno s přístupem k finančním službám obecně a zprostředkovaně také s možnostmi dalšího rozvoje v rovině osobní (investice do zdraví, vzdělání ad.) či v oblasti trhu práce (příjmy, investice).

- Ženy, chudí, mladí a ekonomicky neaktivní disponují méně často bankovním účtem (více viz <https://globalfindex.worldbank.org/>), a proto je vhodné věnovat pozornost také např. gendrovému rozdílu v této oblasti.

Srovnatelnost

Světová banka: The Global Findex Database (viz <https://globalfindex.worldbank.org/> – populace 15+; údaj dostupný také v publikaci The Little Data Book on Financial Inclusion).

Otázky v dotazníku

- X25 (vlastní bankovní účet)

7.6 Podíl domácností bez bankovního účtu

Definice

Počet domácností, ve kterých nemá bankovní účet žádný z jejích členů / celkový počet domácností.

Poznámka

- Indikátor se zaměřuje na vyloučení v oblasti finančních služeb na úrovni domácností.

Srovnatelnost

ČSÚ: Životní podmínky v ČR 2017 – Finanční a sociální situace domácností a životní styl osob (data za rok 2017).

Otázky v dotazníku

- X25, X26

7.7 Podíl domácností, které nejsou vybaveny počítačem

Definice

Počet domácností, které nemají PC, notebook, laptop nebo tablet / celkový počet domácností.

Poznámka

- V této části sledujeme vlastnictví PC a obdobných zařízení v souvislosti s rizikem digitální exkluze (vyloučení v oblasti informačních a komunikačních technologií).

Srovnatelnost

ČSÚ: Příjmy a životní podmínky domácností, tab. 1d (PC, notebook).

Otázky v dotazníku

- X7

7.8 Podíl dětí (do 15 let), které žijí v domácnostech nevybavených počítačem

Definice

Počet dětí ve věku do 15 let, které žijí v domácnosti bez PC, laptopu, notebooku nebo tabletu / celkový počet dětí do 15 let žijících v domácnostech respondentů.

Poznámka

–

Srovnatelnost

PC nebo notebook v domácnosti zjišťuje SILC (otázka B17). PC/tablet v domácnosti zjišťuje v dotazníku také EU-FRA (Roma Survey 2020).

Otázky v dotazníku

- X7, SC2

7.9 Podíl domácností, které nemají internet

Definice

Počet domácností, které nemají internet / celkový počet domácností.

Poznámka

- Indikátor se zaměřuje na digitální exkluzi (vyloučení v oblasti informačních a komunikačních technologií).

Srovnatelnost

Level of internet access – households; online data code: TIN00134.

ČSÚ: Příjmy a životní podmínky domácností, tab. 1d.

Otázky v dotazníku

- X3

7.10 Podíl osob, které byly v posledních 12 měsících na internetu

Definice

Počet osob (respondentů), které byly v posledních 12 měsících na internetu / celkový počet osob (respondentů).

Poznámka

- Indikátor se zaměřuje na digitální exkluzi (vyloučení v oblasti informačních a komunikačních technologií).

Srovnatelnost

Eurofound: EQLS, otázka 102 (nutno získat přístup k datům).

Eurostat: ISOC_CL_IFP_IU (populace 0+, případně také různé věkové kategorie).

Otázky v dotazníku

- N22

7.11 Index sociálního vyloučení

Definice

Průměrné skóre odpovědí na 4 položky (škála 1–5) – pocit vyloučení ze společnosti, ztráty orientace ve složitém životě, nedocenění a stigmatizace.

Poznámka

- Indikátor se zaměřuje na subjektivní dimenzi sociálního vyloučení; sleduje, zda a nakolik se Romové cítí být vyloučení ze společnosti.
- Doplnili jsme položku, která sleduje etnickou dimenzi sociálního vyloučení (Někteří lidé se na mě dívají spatra [povýšeně] proto, že jsem Rom/ka.). To umožňuje při dalších analýzách zohlednit také romskou etnicitu jako faktor pocitu vyloučení ze společnosti.

Srovnatelnost

Bez etnicity viz Eurofound: EQLS, otázka Q36.

Otázky v dotazníku

- N1, N2, N3, N4, N6

7.12 Důvěra ve veřejné instituce

Definice

Průměrná hodnota na škále od 1 (instituci vůbec nedůvěřuje) do 10 (má v instituci naprostou důvěru). Instituce:

- vláda;
- soudy;
- obecní úřad v místě bydliště;
- veřejný ochránce práv;
- policie;
- humanitní, charitativní neziskové organizace.

Poznámka

- Sledujeme také jako podíl osob (respondentů), které jednotlivým institucím důvěřují (na škále důvěry odpověděly hodnotou 6–10).

Srovnatelnost

Eurofound: EQLS (viz <https://www.eurofound.europa.eu/data/european-quality-of-life-survey>) – Trust and social tensions, kromě důvěry v ombudsmana.

Šetření důvěry provádí pravidelně také Centrum pro výzkum veřejného mínění (dále jen „CVVM“), používají otázku: „Řekněte prosím, důvěřujete nebo nedůvěřujete a) soudům, b) policii ČR, c) armádě, d) tisku, e) televizi, f) rádiu, g) odborům, h) církvim, i) neziskovým organizacím, j) bankám, k) internetu, o) výzkumům veřejného mínění, p) politickým stranám a hnutím, q) výsledkům voleb?“ Možnosti odpovědí: rozhodně důvěřuje, spíše důvěřuje, spíše nedůvěřuje, rozhodně nedůvěřuje.

EU-FRA (Roma Survey, 2020) zjišťuje důvěru v následující instituce: parlament, právní systém, policie, politiky, politické strany v dané zemi, Evropský parlament a důvěru v obecní úřady v místě bydliště.

Otázky v dotazníku

- N7, N8, N9, N10, N11, N12

7.13 Podíl osob, které se v posledním sčítání lidu, domů a bytů přihlásily k romské národnosti

Definice

Počet osob (respondentů), které v posledním SLDB (2021) uvedly národnost romskou / celkový počet osob (respondentů).

Poznámka

- Ochota veřejně deklarovat příslušnost k romské národnosti je spojována s obavou ze stigmatizace. Jde o určité zjednodušení, protože nelze vyloučit ani efekt nevhodně zvoleného konceptu – „národnosti“ jako zástupce (znaku) romské identity. Přesto indikátor považujeme za hrubý ukazatel důvěry v možnost svobodného a bezpečného vyjádření etnické identity a z hlediska normativní interpretace bychom jako pozitivní hodnotili nárůst tohoto podílu v čase.
- Lze sledovat také jako podíl na počtu osob, které uvedly, že patří k romské národnostní či etnické skupině.

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- Y2 (národnost uvedená v posledním sčítání lidu)
- Y1 (k jaké národnostní či etnické skupině patří)

7.14 Znalost romštiny

Definice

Počet osob, které subjektivně hodnotí svoji znalost romského jazyka jako dobrou nebo výbornou /celkový počet osob (respondentů)

Srovnatelnost

–

Otázky v dotazníku

- Y3

7.15 Podíl rodičů, kteří v posledních 5 letech zažili asimilační nátlak ze strany školského systému

Definice

Počet osob, které se v posledních 5 letech setkaly s tím, že jim (nebo jejich manželům/manželkám, partnerům/partnerkám) učitel nebo pracovník školského poradenského zařízení doporučoval, aby na své děti nemluvily romsky / celkový počet osob, jejichž děti chodily v posledních 5 letech do školy. Sledujeme u respondentů, kteří na své děti mluví alespoň někdy romsky.

Poznámka

Indikátor byl zařazen na základě požadavku expertů a sleduje jeden z možných projevů kulturní asimilace v oblasti jazyka.

Indikátor souvisí s dokumentem Evropské charty regionálních či menšinových jazyků. Je to úmluva Rady Evropy, která v ČR vstoupila v platnost v roce 2007. Česká republika se v ní zavazuje, že bude odstraňovat jakékoli překážky související s uchováním vybraných regionálních či menšinových jazyků a bude prosazovat jejich užívání na svém území.

(„Smluvní strany se zavazují, že odstraní, pokud tak již neučinily, neopodstatněné rozlišování, vylučování, omezování nebo upřednostňování týkající se užívání regionálního nebo menšinového jazyka, směřující k odrazování nebo ohrožování jeho zachování a rozvoje.“)¹

Indikátorem zjišťujeme míru odrazování od užívání romského jazyka v rámci školského systému, tedy v pedagogicko-psychologických poradnách, v období zápisu do prvních tříd, případně ve škole. Základ tvoří osoby, jejichž děti chodily v posledních 5 letech do školy a které zároveň uvedly, že na své děti mluví alespoň někdy romsky.

Srovnatelnost

–

¹ Evropská charta regionálních či menšinových jazyků, datum ratifikace Českou republikou: 15. listopad 2006.

Otázky v dotazníku

- Y4 (A mluvíte na své děti alespoň někdy romsky?)
- Y5 (Setkal/a jste se v posledních 5 letech s tím, že by Vám [nebo Vašemu manželovi/manželce, partnerovi/partnerce] učitel nebo pracovník školského poradenského zařízení doporučil NEmluvit na vlastní děti romsky?)